

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ І ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND LAW:
ANALYSIS OF TRENDS AND DEVELOPMENT PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**7 квітня 2021 р.
April 7, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ І
ПРАВО: АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА
ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**ECONOMICS, ACCOUNTING, FINANCE AND
LAW: ANALYSIS OF TRENDS AND
DEVELOPMENT PROSPECTS**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**7 квітня 2021 р.
April 7, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Економіка, облік, фінанси і право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку:
збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 7 квітня
2021 р.): у 3 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 1. 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Економіка, облік, фінанси і право: аналіз тенденцій та перспектив розвитку» з:

Белорусский государственный экономический университет
Белорусский национальный технический университет
Брестский государственный технический университет
Відокремлений структурний підрозділ «Вінницький торговельно-економічний фаховий коледж КНТЕУ»
Волинський національний університет імені Лесі Українки
ВСП Київський індустріальний фаховий коледж КНУБА
Державний університет «Житомирська політехніка»
Державний університет економіки і технологій
Державний університет інтелектуальних технологій і зв'язку
Дніпровський національний університет ім. О. Гончара
Донецький національний технічний університет
Донецький національний університет імені Василя Стуса
Донецький юридичний інститут МВС України
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України»
Е. А. Бөкетов атындағы Қарғанды Университеті
Запорізький національний університет
Західноукраїнський національний університет
Інститут економіки промисловості НАН України
Київський національний торговельно-економічний університет
Київський національний університет будівництва і архітектури
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Київський національний університет технологій та дизайну
Київський університет права Національної академії наук України
Криворізький факультет Національного університету «Одеська юридична академія»
Львівський державний університет внутрішніх справ
Львівський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Львівський торговельно-економічний університет
Міжнародний економіко-гуманіторний університет ім. акад. С. Дем'янчука
Молдавская экономическая академия
НА СБ України
Национальный центр законодательства и правовых исследований Республики Беларусь
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»
Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Національний університет «Львівська політехніка»
Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

**Одеська національна академія харчових технологій
Північне територіальне юридичне управління
Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені
Ярослава Мудрого
Прикарпатський національний університет
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Прикарпатський факультет (м. Івано-Франківськ) Національна академія внутрішніх
справ
Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка
Сумський національний аграрний університет
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
ТзоВ «Медіа Сервіс»
Університет державної фіскальної служби України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
Черкаський державний бізнес-коледж
Черкаський національний університет імені Б. Хмельницького**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань економіки, фінансів, обліку та права.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: світового господарства і міжнародних економічних відносин; економіки та управління національною економікою; економіки та управління підприємствами; економіки промисловості; економіки природокористування; інновацій та інвестиційної діяльності; туризму та готельно-ресторанної справи; бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту; фінансів, банківської справи, страхування; маркетингу; менеджменту; логістики та транспорту; публічного управління та адміністрування; правового забезпечення державного управління та місцевого самоврядування; історії та теорії держави та права, філософії права; конституційного права, муніципального права, міжнародного публічного права; цивільного права та процесу, сімейного права, житлового права, міжнародного приватного права; господарського права та процесу; трудового права та права соціального забезпечення; екологічного, земельного та аграрного права; адміністративного права та процесу, фінансового права, інформаційного права; кримінального права, кримінально-виконавчого права, кримінології, кримінального процесу, криміналістики; міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ SECTION 1. ECONOMICS AND MANAGEMENT OF ENTERPRISES	6
<i>Драчук Ю. З., Сав'юк Л. О.</i> З ДОСВІДУ РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ ШАХТАРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ.....	6
<i>Пилипенко Л. М., Редько М. О.</i> ERP-СИСТЕМИ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ	8
<i>Лазоренко Т. В., Гаништель В. В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРІВ ШВИДКОГО ХАРЧУВАННЯ	10
<i>Токарник Н., Полюк М. І.</i> РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА.....	12
СЕКЦІЯ 2. СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ SECTION 2. WORLD AGRICULTURE AND INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS	14
<i>Дербеньова Я. В.</i> СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ	14
<i>Лотиш О. Я., Кардаш А.</i> ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОН'ЮНКТУРИ СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА	16
<i>Дудка А. А., Дубініна С. Д.</i> BREXIT: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ	17
<i>Швець А. В.</i> МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	19
СЕКЦІЯ 3. ТУРИЗМ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННА СПРАВА SECTION 3. TOURISM AND HOTEL-RESTAURANT BUSINESS	21
<i>Rugaleva I. E., Tsehanovich A. V.</i> TOURISM IN BELARUS: PROBLEMS AND SOLUTIONS	21
<i>Значек Р. Р., Бахчиванжи Л. А., Євтушок О. В.</i> ПЕРСПЕКТИВИ МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ	23
СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА, СТРАХУВАННЯ SECTION 4. FINANCE, BANKING, INSURANCE	25
<i>Голінська І. Р.</i> ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВО- ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ	25
<i>Калугіна А. Ю.</i> ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	27
<i>Герасименко Є. В.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЯХ	29

Сілова Я. В. ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ	31
Цигикал О. Б. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ	32
СЕКЦІЯ 5. ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ SECTION 5. PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION.....	35
Копиця Н. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ	35
Мартиненко В. О. НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ВІДНОСИНАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ	37
Коруняк А. В. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СТАРОСТИ ЯК НОВОЇ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ	39
Мохова Ю. Л. РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ВІДКРИТИХ ДАНИХ ЯК ФОРМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ	41
Маслак О. М., Маслак Н. Г. НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	43
Остапчук М. В., Сич С. О. ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ УРБАНІЗАЦІЇ	45
Федоряко Л. В. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПЕРВИННОЇ МЕДИКО- САНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ.....	49
СЕКЦІЯ 6. МЕНЕДЖМЕНТ SECTION 6. MANAGEMENT	51
Бабич В. О. СУТНІСТЬ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ	51
Нікончук М. А. УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ	53
Кучер К. ДОСЛІДЖЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА	55
Пелехова О. В., Ковалевська А. В. УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА	57
Полюк М. І. ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНЦЯ У ПРОЦЕСІ ГЕНЕРАЦІЇ РІШЕННЯ НА УСПІХ	60
Олійник Т., Полюк М. І. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ В КОЛЕКТИВІ ТА МЕТОДИ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ	62

УДК 338.45:622.33

Драчук Ю. З.

д.е.н., професор,

Інститут економіки промисловості НАН України,

Сав'юк Л. О.

к.т.н., доцент, докторант,

Інститут економіки промисловості НАН України

З ДОСВІДУ РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ ШАХТАРСЬКИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Видобувні галузі, особливо вугільної, у багатьох країнах світу втратили привабливість як сфера докладання праці. Фізично важка, ризикована для здоров'я і життя людини вуглевидобуток не відповідає новим канонам розвитку з їх ставленням на «безмежні простори індивідуального». Привабливістю великих економічних формувань, що традиційно слугували символами індустріалізму [1, с. 46; 2, с. 4 – 20], знижується. На цьому тлі вуглевидобуток як був, так і залишається працею нетворчою, небезпечною, рутинною, груповим промислом з суворим одноосібним керівництвом, де від індивідуальності людини мало що залежить.

Процеси стійкого занепаду вугільної промисловості, особливо за останні два десятиліття, притаманні країнам в усьому світі. Європейські країни та країни інших континентів знаходять та активно реалізують інституційні та практичні засади виживання старопромислових шахтарських регіонів на основі інноваційних технологій, креативних підходів до управління ринками матеріальних та нематеріальних ресурсів. Слід відмітити, що стагнація старопромислових шахтарських регіонів Донбасу має особливо тяжкий і тривалий характер, що пов'язано із пануванням в українській економіці перехідного укладу інверсійного типу, глибокою політичною кризою та військовими діями на сході нашої країни. Зрозуміло, що старопромислові шахтарські регіони України, в умовах глобального господарювання, не можуть орієнтуватися на вугільно-видобувну галузь та повинні обрати власний шлях економічного відродження та розвитку на платформі відповідного світового досвіду. Світовий досвід свідчить про необхідність організаційних заходів на рівні держави, які б забезпечили професійну перепідготовку колишніх працівників вугільно-видобувної галузі старопромислових шахтарських регіонів. Структурна зміна видобувних районів – це складний процес, який кидає виклик містам, регіонам та уряду у всьому світі. Він включає економічні, соціальні, екологічні та культурні зміни. Країни європейської союзу також прикладають значні зусилля до вирішення проблем виживання та трансформації старопромислових шахтарських регіонів. Досвід успішного трансформування старопромислових шахтарських регіонів доводить, що основна увага повинна приділятися так званім «потенціалам» гірничих регіонів. Ці потенціали можна визначити як спадщину видобутку сировини, яку можна експлуатувати та оцінити навіть після припинення видобутку корисних копалин. Є дві категорії потенціалу: природні та – культурні. Природні потенціали – це гірські ландшафти, відновлювані джерела енергії та термальні води. Культурні потенціали – це штучні релікти, такі як технічні споруди, будівлі та інфраструктура, а також традиції шахтарів. Існує сенс

розрізняти їх, оскільки обидві категорії мають різні можливості та шляхи використання. Концепція потенціалів відрізняється від категорії «спадщини», що розглядається в основному в контексті «збереження». Розвиток потенціалів після гірничих робіт включає, наприклад, такі аспекти спадщини, як використання старопромислових гірничих споруд в якості музеїв. Такі приклади мають позитивний соціальний вплив на старопромислові регіони – нейтралізацію історичного та культурного занепаду, протекціонізм ремесел, нейтралізацію безробіття та інша [6]. Особливо бракує високоякісних навчальних закладів, таких як університети та дослідницькі центри. Малі та середні міста стають все менш важливими для бізнесу та промисловості у багатьох країнах. І місцева влада, як правило, не має широких можливостей для практичних дій. Малі та середні міста мають невелику адміністративну спроможність для планування, розробки стратегій та контролю за їх виконанням. Загалом, політика мало приділяє уваги цьому типу гірничого регіону. Слід відмітити, що Європейський досвід вказує на необхідність проведення всебічного аналізу демографічної, економічної ситуації та зайнятості населення у кожному регіоні. Основна увага повинна приділятися фактичним та інституційним аспектам змін при одночасній розробці ефективних управлінських рішень, довготривалої стратегії розвитку із залученням всіх учасників процесу – держави, промислових та бізнес структур, соціального підприємництва, представників громадськості [7]. Аналіз кожного регіону повинен закінчуватись обґрунтуванням системи потенціалів та стратегічними заходами їх втілення. Можна зауважити, що українські вчені проводили та проводять власні аналітичні дослідження для реалізації можливостей використання культурного потенціалу старопроислових шахтарських регіонів. Так, ними запропоновані активізація рекреаційно-туристичної діяльності в промисловому Донбаському регіоні та соціальне підприємництво в розвитку зеленого туризму у даному промисловому регіоні [8, 9].

Таким чином, реалізація інституційного впорядкування розвитку старопромислових шахтарських регіонів у повному обсязі та у стислі терміни можлива при використанні та поєднанні всіх їх потенційних можливостей. Оскільки в невеликих містах та віддалених регіонах можна знайти багато перешкод, дослідження повинні проводитися з метою аналізу ініціатив з передової світової практики.

Список літератури

1. Амоша А.И. Угольная промышленность и гибридная экономика: моногр. / А.И. Амоша, Ю.С. Залознова, Д.Ю. Череватский; НАН Украины, Ин-т экономики пром-сти. – Киев, 2017. – 196 с.
2. Гальчинский А.С. Конвергентный рынок – методология, перспективы. Экономика Украины. 2012, № 5, С. 4-20.
3. Yuriy Drachuk, Irina Dultsev World experience to create competitive a advantages in tourism on the principles of social intepreneurship // International Journal of Economics and Society April 2015, Issue 1.- С. 227-230.
4. Драчук Ю.З., Дульцева І.І. Чинники розвитку туристичних підприємств на засадах соціального підприємництва // Інноваційна стратегія і тактика фінансово-економічного розвитку суб'єктів національного господарства. - Матеріали міжнар. наук.практ. конф.: Буковинський державний фінансово-економічний університет.- Ч. II. - 19-20 грудня 2014 р.-Чернівці, 2014.- С.171-174.
5. Драчук Ю.З. Мотиви і активізація рекреаційно-туристичної діяльності в промисловому РЕГІОНІ «ДОНБАС» // Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Можливості та розвиток сучасного туризму: світовий та національний досвід. - 16-17 жовт. 2014 р., Запоріжжя. - С. 165-170
6. Дудьцева І.І., Драчук Ю.З. Соціальне підприємництво в розвитку зеленого туризму промислового регіону // Електронна версія наукового журналу «Молодий вчений». – № 2 (17). – лютий, 2015. – Частина 6. – С.1057-1061.

УДК 658

Пилипенко Л. М.

д. е. н.,

професор кафедри обліку та аналізу,
Національний університет «Львівська політехніка»,

Редько М. О.

фахівець з інформаційних технологій,
ТзОВ «Медіа Сервіс»

ERP-СИСТЕМИ: ОСНОВНІ ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ВПРОВАДЖЕННЯ

В сучасних умовах господарювання перед керівниками підприємств і організацій часто постає проблема автоматизації бізнес-процесів чи її удосконалення, а відтак – вибору найоптимальнішої для цього інформаційної системи. На сьогодні однією з найпопулярніших систем автоматизації інформаційного забезпечення управління підприємством є ERP-система. Однак впровадження таких систем в діяльність підприємств потребує значних затрат як фінансових, так і трудових ресурсів, що актуалізує питання зіставлення переваг і недоліків ERP-систем.

ERP (з англ. Enterprise Resource Planning) – це концепція, спрямована на оптимізацію, інтеграцію, впорядкування та реінжиніринг усіх бізнес-процесів підприємства завдяки впровадженню відповідного програмного забезпечення.

З кожним роком світовий ринок ERP-систем все більше зростає. Міжнародна дослідна компанія Panorama Consulting Solutions у своєму щорічному звіті «ERP RREPORT 2020» визначила основні причини впровадження ERP-системи на підприємстві. Серед них зокрема: підвищення ефективності бізнесу, забезпечення подальшого розвитку, скорочення обсягу оборотного капіталу та покращення рівня обслуговування клієнтів. На основі глибокого аналізу й тривалого досвіду роботи з представниками сотень компаній-клієнтів, які впровадили ERP-системи спеціалісти Panorama Consulting визначили 10 найкращих ERP-систем 2021 р., які на їхню думку, мають широку функціональність у різних галузях економіки. У трійку лідерів входять: SAP, Oracle і Microsoft. Наступні позиції займають такі виробники, як: Infor, IFS, Epicor, Acumatica, Syspro, IQMS і Salesforce [1].

В Україні, на противагу зазначеним вище програмам, високою популярністю користується система BAS ERP.

Головними перевагами всіх ERP-систем є: трансформація бізнесу; покращення інформаційної безпеки та прозорості, взаємодії з контрагентами, управлінської діяльності; гнучкість системи дозволяє проводити різні налаштування та доопрацювання відповідно до особливостей бізнесу; підвищення точності даних, доступності інформації, якості управлінських рішень, продуктивності та ефективності діяльності, а також контролю; зберігання великих масивів інформації та захист даних; стандартизація даних, впорядкування бізнес-процесів, покращення планування та прогнозування тощо.

Особливо важливим є значне зниження кількості помилок, прорахунків, спричинених людським фактором, що сприяє зростанню продуктивності роботи персоналу та забезпечує підвищення рівня якості обслуговування клієнтів тощо [1; 2; 3; 4; 5].

Недоліки ERP-систем є наслідками їхніх переваг. Вся система побудована на великій кількості складних взаємодій, тому забезпечення її функціонування потребує

потужного обладнання, що спричиняє за собою низку додаткових витрат.

Ще однією проблемою є забезпечення безпеки даних. Як і для будь-якої комп'ютерної системи, можливими є: ризики втрати інформації (витік, знищення), небезпека проникнення комп'ютерних вірусів, «зламу» облікової інформації, кібератак тощо.

Крім цього, впровадження ERP-систем в діяльність підприємства вимагає чималих затрат часу й наявності висококваліфікованих працівників.

Важливим фактором вибору ERP-систем для українських підприємств є можливість ведення обліку не лише за Міжнародними стандартами фінансової звітності, а й з урахуванням специфіки ведення бізнесу та законодавства в Україні. Така функція реалізована лише в програмних продуктах «BAS ERP», «DeloPro», «Oracle E-Business Suite» та «Галактика ERP». За необхідності існує можливість паралельного ведення обліку відповідно до НП(С)БО та МСФЗ [6].

Не менш вагомим критерієм при виборі ERP-системи є її вартість. У звіті «Clash of the Titans 2021» компанії Panorama Consulting встановлено, що на сьогодні проекти «SAP» є найдорожчими і вартують близько \$8,24 млн., продукти «Oracle» – \$1,88 млн., «Infor» – \$1,5 млн. та «Microsoft Dynamics» - \$0,5 млн. [1]. Великою популярністю на вітчизняному ринку користується система «BAS ERP», вартість впровадження якої значно нижча й становить близько \$35 тис.

Висока вартість «SAP» пояснюється можливістю переходу від застарілих систем SAP ECC до сучасних ERP SAP S / 4HANA. На відміну від цього, компанія «Microsoft» зосереджується на меншому наборі продуктів і ринків, і її клієнти, як правило, є новими компаніями без застарілої інфраструктури. Проте, слід зазначити велику залежність «Microsoft Dynamics 365» від продуктів Microsoft. Це значно збільшує загальну вартість продукту та є найбільшим недоліком цієї системи. Ще одним фактором, який впливає на вартість програми, є кількість придбаних ліцензій. Наприклад, вартість ліцензій на 50 робочих місць «SAP» коштує близько \$350 тис., «BAS ERP» – \$ 3,5 тис., «Microsoft» – \$ 140 тис. [4].

Варто зауважити, що не зважаючи на високу вартість впровадження та підтримки ERP-системи, результати від її використання можуть значно перевищувати витрати. Окрім цього, підприємство, яке використовує ERP-систему, є більш інвестиційно привабливим.

Сильні сторони «Oracle» полягають у повному наборі «хмарних» опцій (IaaS, PaaS і SaaS). «SAP» також інвестує значні кошти в «хмарні» технології, «Microsoft» – в центри опрацювання даних, які підтримують її «хмарні» можливості. Натомість «Infor» використовує галузевий підхід, а не розробляє єдиний продукт, який може бути адаптований до різних галузей економіки [7].

Таким чином, ERP-система, як і будь-яке інше програмне забезпечення, має свої переваги та недоліки. Аналізуючи їх, кожне підприємство повинне вибрати систему, яка найкраще відповідатиме їх конкретним вимогам і найголовніше їхнім майбутнім бізнес-процесам та організаційним цілям.

Список літератури

1. Panorama Consulting Solutions. *Panorama Consulting Group*. URL: <https://www.panorama-consulting.com/erp-blog/> (дата звернення: 10.11.2019).

2. Карпусь Я. В. Переваги та недоліки впровадження ERP-систем для підвищення ефективності діяльності підприємства. *Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти* : праці Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 22 квітня 2016 р.). Харків, 2016. С. 554–559.

3. Порівняння ERP – огляд переваг та недоліків SAP BUSINESS ONE, MICROSOFT

DYNAMICS TA 1C ERP 2.0. URL: <http://mindcore.ru/bez-rubriki/sravnenie-erp-obzor-preimushhestv-i-needostatkov.html> (дата звернення: 15.11.2019).

4. Пилипенко Л. М., Редько М. О. Аналіз переваг та недоліків упровадження ERP-систем на підприємствах. *Приазовський економічний вісник. Економіка та управління підприємствами*. 2019. Вип. № 6 (17). С. 172–178.

5. Гафіяк А. М. ERP-системи: переваги та недоліки. Тези 71-ої наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету. 2019. Т. 1. С. 377–378. URL: <http://reposit.pntu.edu.ua/handle/PolntNU/5888> (дата звернення: 16.11.2019).

6. Калачик А. В., Томчук В. В. ERP системи та їх місце в управлінському обліку. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1 (24). С. 179–187.

7. Panorama Consulting's report talks best-of-breed ERP trend. URL: <https://searcherp.techtarget.com/news/252492715/Panorama-Consultings-report-talks-best-of-breed-ERP-trend> (дата звернення: 16.11.2019).

УДК 339.137.2

Лазоренко Т. В.

к.е.н, доцент кафедри менеджменту,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,

Ганштель В. В.

студентка 4 курсу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРІВ ШВИДКОГО ХАРЧУВАННЯ

Проблема підвищення та забезпечення міжнародної конкурентоспроможності серед виробничих підприємств є актуальною в сучасних умовах розвитку економіки. Формування заходів щодо підвищення, збереження конкурентних позицій як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках є найважливішими складовими діяльності промислових підприємств України. Підприємства, що не здатні розширювати свою частку на ринках, виробляти продукцію, яка є найбільш актуальною серед споживачів, задовольняти латентні потреби споживача, розробляючи інноваційні продукти – є релевантними до погіршення конкурентних позицій на ринку.

Для забезпечення конкурентоспроможності підприємству слід швидко реагувати на зміни ринку, бути гнучкими та оперативно формувати варіанти реагування під час ведення господарської діяльності [1, с. 63]

Галузь переробної промисловості, зокрема виробництво товарів швидкого харчування, представлена компаніями ТОВ «Техноком» (локшина та пюре швидкого приготування «Мівіна»), ПрАТ «Лантманнен Акса» (пластівці, каші швидкого приготування «АХА»), а також ПП «ФОЛКОМ-ЛЮКС», яке зараз активно розвивається та розвиває супи, каші швидкого приготування «Street soup», «Street kasha». Кожне з підприємств розвиває зовнішньоекономічну діяльність, орієнтуючись на вирішення проблем дефіциту часу та формуючи унікальні конкурентні переваги для підвищення цінності бренду та підтримуючи лояльність споживача.

У сучасних умовах ринкової конкуренції світовий ринок передбачає надання переваги неціновим методам завоювання уваги споживача, зокрема покращення

технічного та якісного рівня продукції. Таким чином, орієнтуючись на активізацію експортної діяльності підприємства слід впроваджувати систему якості, мати сертифікати якості виробленої продукції. До того ж, для виходу на міжнародні ринки підприємство має досягнути певного рівня рентабельності, а тому показниками міжнародної конкурентоспроможності є величина прибутку, отримана від реалізації продукції [2, с. 24].

Забезпечення міжнародної конкурентоспроможності передбачає застосування інструментів аналізу та вивчення конкурентів. Бенчмаркінг є ефективним інструментом орієнтації на досягнення кращих результатів підприємства та зіставлення показників ефективності для оцінки рівня підприємства в порівнянні з конкурентами та світовими лідерами у галузі.

Серед основних напрямків забезпечення міжнародної конкурентоспроможності товарів швидкого харчування можемо виділити:

- покращення якості продукції завдяки використанню натуральних та корисних інгредієнтів;
- наявність сертифікатів як гарантування високої якості продукції;
- формування унікальних конкурентних переваг у виробленій продукції;
- постійний розвиток та диверсифікація продукції;
- гнучкість та швидка адаптація до змін умов ринку;
- закупівля та імплементація інноваційного обладнання;
- застосування НДДКР у проектній діяльності розробки нових товарів;
- модернізація обладнання як засіб підвищення продуктивності праці;
- орієнтація на зелений маркетинг: пакування, виробництво, органічна продукція;
- підвищення іміджу та цінності бренду на національному ринку;
- розробка стратегії релевантної стратегії комунікації та маркетингу на міжнародному ринку;
- оновлення підходів взаємодії з сучасним клієнтом через створення веб-сайтів, розробку чат-ботів та комунікацій в соц. мережах.

Крім того, для забезпечення міжнародної конкурентоспроможності слід досліджувати актуальні тренди в маркетингу та слідувати їм. Як наслідок, компанія отримає максимізацію прибутку та лояльність серед споживачів.

Серед актуальних трендів 2020 – 2021 року можемо виділити:

- доступність за ціною (підприємства-виробники товарів швидкого харчування можуть робити акційні пропозиції (3 + 1 дешевше), зменшувати витрати шляхом локалізації сировини);
- турбота про здоров'я (використання органічної сировини, додавання вітамінів та енергетичних інгредієнтів, виробництво без цукру);
- насолода від життя (повернення до смаку дитинства, застосування унікальних диференційованих смаків);
- споживання вдома (орієнтація на задоволення потреб споживачів під час пандемії, розробка товарів, які можна споживати вдома швидко, зручно, без додаткових зусиль, турбуючись про час).

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності підприємств передбачає комплексного підходу, безперервного розвитку та вдосконалення наявного рівня задоволення потреб споживача. Попри ризики пандемії щодо переходу споживача на споживання домашніх страв, розробка диференційованого товару швидкого споживання зможе підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства на

ринках та полегшити процес приготування їжі, задовольняючи при цьому потреби у поживному та смачному раціоні.

Список літератури

1. Дзеніс В. О. Розробка напрямів підвищення міжнародної конкурентоспроможності підприємства *Економіка та суспільство: електронне наукове фахове видання*. 2017. № 13. С. 62-70.
2. Васильківський Д.М., Яременко О.Ф. Конкуренція в міжнародному бізнесі: Курс лекцій. Хмельницький: ХНУ. 2007. 80 с.

УДК 33:330

Токарик Н.
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника,
Полюк М. І.
к.е.н., доцент кафедри
управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет

РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Кожному підприємству для забезпечення стійкого економічного зростання потрібен аналіз рентабельності підприємства та виявлення факторів, що впливають на її зміни, які мають важливе значення для виявлення способів і шляхів підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання різних галузей економіки. Рентабельність – це узагальнений, якісний показник економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання, що дозволяє порівнювати величину прибутку і розміри засобів, за допомогою яких він отриманий. Так рентабельність можна вважати мірою доходності, вигідності, прибутковості бізнесу. Показники рентабельності – це важливі елементи, які розкривають середовище формування прибутку, ці показники обов'язкові при проведенні порівняльного аналізу та оцінці фінансового стану підприємства. Проблема підвищення прибутку та рентабельності є завжди актуальною для будь-якого суб'єкта господарювання, адже є головною метою його фінансової діяльності.

Перш за все слід зазначити, що одержання прибутку є основною ціллю підприємницької діяльності, та не менш важливим є і забезпечення високого показника рентабельності господарської діяльності підприємства. Відносний показник рентабельності (на відміну від показника прибутку, який є абсолютним) відображає ступінь прибутковості підприємства. Таким чином, рентабельність означає як економічну категорію, результативний показник, так й інструмент розрахунку чистого доходу суспільства, джерело формування різних фондів [1, с. 79].

Відомо що вчені, які досліджували рентабельність, трактували її як:

– один із головних вартісних показників ефективності виробництва, який характеризує рівень віддачі активів і ступінь використання капіталу у процесі виробництва [2, с. 48];

– стан фірми, коли сума виторгу від реалізації продукції покриває витрати на виробництво і реалізацію цієї продукції [3, с. 3];

- прибутковість підприємства або підприємницької діяльності [4, с. 98];
- відносний показник рівня підприємства, що характеризує ефективності роботи підприємства у цілому, дохідність різних напрямів діяльності [5, с. 100].

Поняття «рентабельність» з позиції підприємства, держави або іншого споживача, має різні значення, але в кожному з випадків воно означає вигоду. Коли певне підприємство працює рентабельно, то це показує, що клієнт, купуючи товар або отримуючи певні послуги саме в цього підприємства (його магазинах, складах чи офісах), одержує задоволення від покупки або послуги, і за рахунок податків на рентабельність держава може підтримувати збиткові об'єкти та вирішувати пріоритетні соціальні задачі.

Основною метою здійснення операційної діяльності підприємства є забезпечення його рентабельності. Рентабельність безпосередньо пов'язана з величиною прибутку. Проте її не можна ототожнювати з абсолютною сумою одержаного прибутку.

Система управління прибутком повинна бути логічно пов'язана із системою управління підприємством взагалі, адже на рівень прибутку прямим або опосередкованим чином впливає прийняття управлінських рішень у всіх сферах діяльності, а прибуток – це підґрунтя для нових можливостей і джерел фінансування задля розвитку підприємства, а це означає підвищення і доходів підприємства, і доходів його власників і працівників [15, с. 51 – 55].

Процес управління рентабельністю включає такі етапи:

1) збирається та обробляється інформація про підприємство та його фінансова звітність (Форма 1 «Баланс», Форма 2 «Звіт про фінансові результати», Форма 3 «Звіт про власний капітал»);

2) ставляться цілі та завдання (це залежить від стратегії, яку обрало дане підприємство);

3) знаходиться певний компроміс системи ризик – прибутковість;

4) аналізуються чинники, які здійснюють вплив на рентабельність та прибутковість підприємства в кількісному вимірі;

5) визначаються методики щодо покращення показників рентабельності, застосовуючи важелі впливу на чинники, що стосуються рентабельності;

6) проводяться узагальнюючі розрахунки, які оптимізують та дають змогу привести в життя проект прийняття заходів на підприємстві [44].

Отже, рентабельність підприємства – це один з основних показників його ефективної діяльності, що забезпечує підприємству конкурентоспроможність на ринку товарів і послуг, по одержання максимальної прибутковості від його діяльності.

Список літератури

1. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз: підручник / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 392 с.

2. Бердар М. М. Фінанси підприємств: навч. посібн. / М. М. Бердар – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352с.

3. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства: навч. посібн./ В. І. Гринчуцький, Е. Т. Карапетян, Б. В. Погрішук – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 304 с. 3

4. Горбонос Ф. В. Економіка підприємств: підручник / Ф. В. Горбонос, Г. В. Черевко, Н. Ф. Павленчик. - К. : Знання, 2014. - 463 с.

5. Березін О. В. Економіка підприємства: навч. посібн. / О. В. Березін, Л. М. Березіна, Н.В. Бутенко - К. : Знання, 2012. - 390 с.

6. Гуменюк В. С. Теоретичні основи управління прибутком підприємств / В. С. Гуменюк // Інфраструктура ринку. – 2018. – № 20. – С. 51–55.

СЕКЦІЯ 2

SECTION 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
WORLD AGRICULTURE AND
INTERNATIONAL ECONOMIC RELATIONS

УДК:339.9

Дербеньова Я. В.

к.е.н, асистент кафедри
міжнародної економіки та маркетингу,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ СПОЖИВЧОЇ ПОВЕДІНКИ:
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ БІЗНЕСУ

Глобальні зрушення в світовому соціо-економічному середовищі у зв'язку із пандемією невідворотно впливають на міжнародний бізнес та споживчу поведінку. Саме зміни у світогляді, цінностях, перевагах, мотивах та характері споживчої поведінки вже в короткостроковій перспективі суттєво вплинуть на економічні процеси в країнах – як на мікрорівні підприємств, так і на макрорівні країн та міжнародних відносин.

В сучасних умовах відбувається суттєва зміна структури споживання. На витрати споживачів впливає як зменшення наявного доходу, так і психологічний тиск COVID-19. Виникають нові сегменти, визначені потребою ранжувати товари та послуги за категоріями необхідності та рівнем витрат на купівлю. Загалом, четверо з десяти опитаних компанією KPMG International у червні 2020 року мають фінансове погіршення, ще 13 відсотків відкладають великі покупки до закінчення пандемії [1].

Споживачі в Німеччині, Франції, Гонконгу, Китаї почуваються відносно більш фінансово забезпечено, згідно опитування щодо значущості ціни та фінансових витрат при прийнятті рішення про покупки [1]. У Бразилії, Японії, Італії та Іспанії все більше споживачів припинили всі несуттєві покупки та стали більш вибагливими, відчуваючи себе більш фінансово незахищеними. Співвідношення ціна-якість – це найважливіший фактор прийняття рішень; майже половина респондентів заявляють, що зараз це важливіше, ніж до COVID-19, і справедливо для всіх ринків, включених у це дослідження (рис. 1). Це прямий результат фінансових проблем, які зараз стосуються двох з п'ятих опитаних споживачів.

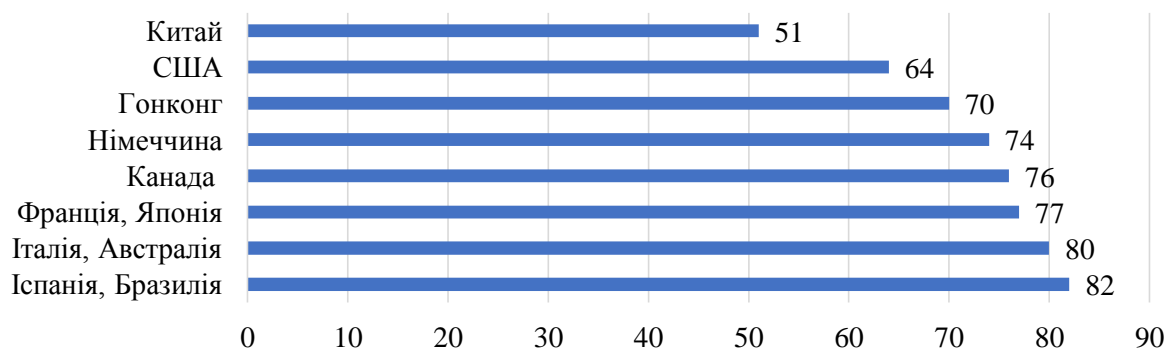

Рис. 1. Важливість співвідношення ціна-якість при здійсненні покупки споживачами обраних країн, % населення

Джерело: складено автором за даними [1]

За таких умов локальному та міжнародному бізнесу доведеться переглянути свої ділові та операційні моделі. Пошук споживачем вигідного співвідношення ціни та якості залишиться довгостроковим трендом, оскільки це фундаментальна зміна пріоритетів купівлі.

У цифровому середовищі відбувається зростання кількості постійних Інтернет-користувачів через потребу у простому доступі до продуктів харчування, послуг, актуальної інформації. Більшість людей тепер регулярно користуються онлайн-каналами, зменшуючи кількість випадків фізичних покупок і тяжіють до безконтактних покупок та безконтактних платежів. Майже 77% користувачів інтернету з усього світу у віці від 16 до 64 років роблять покупки онлайн кожен місяць [2].

Інтернет-покупки та безконтактні способи оплати стали нормою для більшості споживачів, і прагнення до безпечних варіантів безконтактних покупок посилює цю тенденцію. Незважаючи на те, що загальні тенденції є очікуваними, існує ряд особливостей. Наприклад, молодші споживачі віком до 45 років частіше звертаються до тих каналів, які вони найбільше використовують для спілкування зі своїми друзями та сім'ями, наприклад, програми обміну повідомленнями (+9 відсотків для 18 – 44-річних проти +3 відсотків для 45+ років) або соціальних мереж (+4 відсотки для 18 – 44-річних проти +1 відсотків для 45-річних) [2].

Частіше за всіх здійснюють покупки в Інтернеті жителі Індонезії, Великобританії, Таїланду, Малазії: понад 82% респондентів з цієї країни, які брали участь в опитуванні GWI, заявили, що купували щось онлайн в минулому місяці. На протилежному кінці шкали Єгипет, Росія, Південна Африка – всього 57% інтернет-користувачів звідти здійснювали онлайн-покупки за останні 30 днів [3].

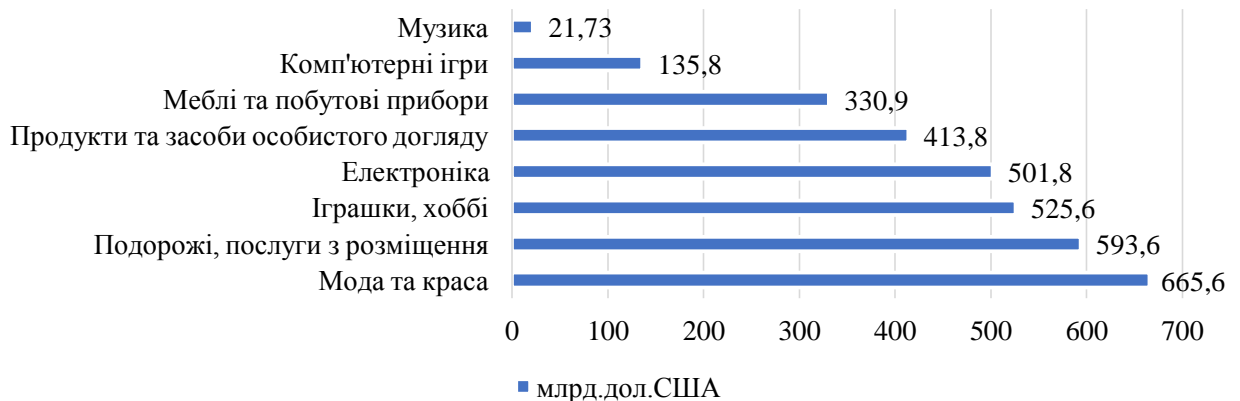

Рис. 2. Глобальні витрати на е-commerce за категоріями у 2020 році

Джерело: складено автором за даними [3]

Підсумовуючи, слід відмітити, що дистанційна комунікація та ізоляція будуть і далі розвивати е-commerce. Однак в 2021 році особливо глибоких змін зазнають такі галузі як охорона здоров'я, фінанси і освіта. Найімовірніше, відбудеться трансформація телемедицини, поява нових онлайн-продуктів в сферах міжнародних платежів і страхування, створення більш ефективних рішень для онлайн-навчання, в тому числі підвищення кваліфікації онлайн.

Список літератури

1. Consumers and the new reality. URL: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/06/consumers-and-the-new-reality.pdf>
2. 10 Social Media Statistics. URL: <https://www.oberlo.com/blog/social-media-marketing-statistics>
3. The Digital 2021 Global Overview Report. URL: <https://wearesocial.com/blog/2021/01/digital-2021-the-latest-insights-into-the-state-of-digital>

УДК 338.432

Лотиш О. Я.

к. е. н., доцент,
доцент кафедри економіки та економічної теорії,
Західноукраїнський національний університет,

Кардаш А.

студентка магістратури
кафедри економіки та економічної теорії,
Західноукраїнський національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ КОН'ЮНКТУРИ СВІТОВОГО РИНКУ ЗЕРНА

Світовий ринок зерна прийнято вважати найбільш швидкозростаючим, досконалим і прогнозованим. Кон'юнктура світового ринку зерна відображає співвідношення попиту і пропозиції на зернові, тобто ступінь збалансованості ринку. Під економічною кон'юнктурою слід розуміти напрямок і ступінь зміни основних показників у динаміці. До найважливіших показників дослідження економічної кон'юнктури світового зернового ринку належать: показники обсягів виробництва, обсягів споживання, кількість запасів, обсяг експорту та імпорту, біржові ціни на зернові. Світове виробництво зерна становить понад 2,7 трлн тонн, однак на світовий ринок надходить трохи більше 16%.

До особливостей економічної кон'юнктури світового ринку зерна відносять:

1. Кон'юнктура зернового ринку є нестійкою – на сьогодні її можна назвати високою, що зумовлено поштовхом попиту, тенденцією до зростання цін на зернові, збільшенням кількості активних укладених контрактів на купівлю зернових, перевищенням попиту над пропозицією. За умов високої ринкової кон'юнктури формується і розвивається вигідна ціна для країн-експортерів і невигідна ціна для країн-імпортерів.

2. Ціни на зернові культури є нестійкими – проведений аналіз динаміки індексу цін ФАО на зернові показав збільшення амплітуди коливань і посилення волатильності цін. Значна волатильність цін на зерно у світі має негативний вплив як на його виробництво, так і споживання. За період 2003 – 2021 рр. індекс цін зріс майже удвічі (із 59,41 до 125,7). Найбільше зростання відбулося у 2008 р. – до 137, та у 2011 р. – до 142,2 [1].

3. Пропозиція зерна на світовому ринку формується його виробництвом – в даний час виробництво зерна визначається можливостями збільшення врожайності і розширення посівних площ. Українські аграрії збирають близько 40 ц/га пшениці і трохи більше 50 ц/га кукурудзи, в той час як європейські фермери досягли середнього показника у 80 ц/га пшениці, а у Великобританії у 2019 р. зафіксована рекордна врожайність пшениці – 168,2 ц/га. У США середня врожайність кукурудзи складає 110 ц/га, однак є гібриди кукурудзи, що дають понад 200 ц/га [2]. Відповідно до прогнозів ФАО за рахунок зростання врожайності виробництво зернових у світі зросте на 12% з до 2026 р. Найбільшою мірою зросте виробництво кукурудзи – на 14%, рису – на 13 і пшениці – на 11%. Так, посівні площі збільшаться лише на 70 млн га до 2050 р за рахунок додаткових 120 млн га ріллі в країнах, що розвиваються і скорочення 50 млн га орних земель в розвинених країнах [1].

4. Експорт зернових зосереджений у нечисленній групі країн (Росія, США, Україна). Однак, споживання та імпорт зерна характеризуються широкою географічною диверсифікацією (країни Азії, Африки і частково Латинської Америки). До ТОП-5 країн експортерів належать Росія, ЄС, США, Канада та Україна. Найбільшими імпортерами зернових є Єгипет, Індонезія, Туреччина, Бразилія, Філіппіни [3]. Торгівля зерном до 2026 р буде зростати швидшими темпами, ніж його виробництва (1,5% проти 1,2%).

5. На кон'юнктуру світового зернового ринку мають вплив природно-кліматичні умови та демографічний чинник. Зміна клімату та непередбачувані циклони негативно відображаються на врожайності зернових, тим самим зумовлюючи зростання цін них. Внаслідок зростання чисельності населення планети (особливо у Китаї, Індії, країнах Африки та Латинської Америки) щорічно майже на 80 млн осіб зросте і попит на основні зернові культури.

Таким чином, кон'юнктура світового ринку зерна характеризується збільшенням виробництва і споживання зернових. Світовий ринок зерна має великі перспективи розвитку, оскільки внаслідок пандемії COVID-19 купівельна спроможність населення зменшилась і більшість домашніх господарств має можливість купувати лише життєво необхідні товари. На сьогодні глобальна проблема голоду особливо актуальна. За прогнозами аналітиків 2021 р буде врожайним і людство зможе подолати негативні наслідки з продовольчим забезпеченням зерновими.

Список літератури

1. Які перспективи зернового ринку України до 2030 року. URL: <http://uga.ua/meanings/yaki-perspektivi-zernovogo-rinku-ukrayini-2030-roku/> (дата звернення 25.03.2021).

2. GIEWS FPMA Tool monitoring and analysis of food prices. URL: <https://fpma.apps.fao.org/giews/foodprices/tool/public/#/dataset/international> (дата звернення 19.03.2021).

3. U.S. Exports of Agricultural & Related Products to CY 2014-2020. URL: <https://apps.fas.usda.gov/gats/PrintBicoReport.aspx> (дата звернення 24.03.2021).

УДК 339

Дудка А. А.
студентка кафедри економічної кібернетики
та прикладної економіки
Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна,
Дубініна С. Д.
студентка кафедри фінанси,
банківська справа та страхування
Харківського національного університету
ім. В. Н. Каразіна

BREXIT: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Brexit – це аббревіатура для «British» та «Exit», вихід Великобританії з Європейського Союзу. Після консультативного референдуму в червні 2016 року, коли 52% проголосували за вихід, але через сильну розбіжність як між провідними партіями в парламенті, так і в рамках уряду Великобританії, цей термін було продовжено кілька разів.

Brexit призведе до суттєвих змін у відносинах Великобританії з іншими європейськими країнами і може знову відкрити можливість для переговорів щодо торгових угод безпосередньо з країнами, що не входять до ЄС. Багато питань формуватимуть думку громадськості щодо переваг угоди про Brexit та політичної декларації щодо майбутніх відносин, одним із яких є вплив, який вони матимуть на економіку. Тому дуже важливо, щоб політики та громадськість розуміли, що є, а що не відомо про те, як Brexit може вплинути на економіку Великобританії.

Було багато спроб змодельовати макроекономічні наслідки Brexit, майже всі з яких виявляють, що для економіки Великобританії буде тривала втрата ВВП. Важливо підкреслити, що це означає нижчий ВВП, ніж це було б інакше, а не фактичне падіння добробуту: якби, наприклад, Великобританія підтримувала свої тенденції зростання до 2030 року, економіка була б приблизно на 30% більшою, і передбачені «збитки» відносно цієї прогнозування.

Отже, втрата в 6% означала б 24% зростання замість 30%, але також означала б, що економіка Великобританії буде меншою на невизначений час.

Діапазон оцінок великий, від втрати ВВП майже на десять процентних пунктів (за найменш привабливих сценаріїв торгівлі та внутрішніх інвестицій, змодельованих Казначейством, NIESR та Центром економічних показників LSE), до виграшу в чотири бали (Мінфорд, для економістів щодо Brexit2 - очевидний випадок).

Основна причина розбіжностей полягає в припущеннях щодо переходу від поточного доступу Великобританії до єдиного ринку ЄС до нового режиму, в якому Великобританія стикається з обмеженнями.

Згідно з центральним аналізом, довгострокові наслідки Brexit можуть бути навіть гіршими, ніж короточасні збитки. Їх найкраща оцінка полягає в тому, що ВВП на душу населення буде на 6,3-9,5% на рік нижчим, ніж це було б, якби ми залишились в ЄС. У середині цього діапазону це означає 8% реального скорочення заробітної плати: близько чотирьох років «нормальної» заробітної плати, знищеної умисним актом економічного самоушкодження. Це також може означати скорочення реальної вартості пенсій та державних послуг на 8% – менше вчителів, міліції та медсестер. Звичайно, це не відбудеться за одну ніч, але поступово Великобританія стане біднішою, ніж була б, якби залишилася в ЄС.

Є також дві основні причини, чому деякі довгострокові витрати, передбачені дослідженнями, можуть не здійснитися відразу. По-перше, багато передбачених у довгостроковій перспективі витрат – особливо за сценаріями ЗВТ та СОТ – виникають внаслідок розбіжностей між правилами та правилами Великобританії та ЄС. По-друге, очікується, що економічні витрати будуть виникати внаслідок розплутування ланцюгів поставок між Великобританією та ЄС, оскільки економічні розбіжності роблять для підприємств ЄС дорожчими джерела з Великобританії та навпаки. Можливо, Великобританія та ЄС будуть проводити скоординовані політичні реакції, щоб обмежити вплив. Однак цього не можна гарантувати, і це має свою ціну.

Є три основні причини думати, що короткострокові витрати на адаптацію до Brexit можуть бути більшими, ніж довгострокові. По-перше, уряду потрібно буде створити нові системи для роботи за межами ЄС – такі як системи моніторингу та обробки імміграції з ЄС, більш широкі митні та інші перевірки ввезення та експорту до ЄС та створення нових регуляторних органів. Крім того, бізнес зіткнеться з

додатковими витратами на адаптацію до нових норм і правил. Як було описано раніше, багато сценаріїв СOT базуються на даних про економічні бар'єри між ЄС та США. Те, що могло б статися у разі відсутності угоди, свідчить про набагато більш руйнівний економічний вплив, ніж передбачали вищезазначені довгострокові сценарії СOT. По-перше, Великобританія повинна бути внесена до списку ЄС як підходяща країна-експортер, перш ніж вона може навіть отримати дозвіл на експорт. По-друге, деякі можливі довгострокові вигоди від Brexit - особливо ті, що виникають внаслідок здатності вводити нові угоди про вільну торгівлю та дерегуляції – можуть зайняти певний час, щоб здійснитися. Сьогодні Brexit став майже найбільш обговорюваною темою у світовій спільноті, тоді як у Британії тривають невирішені конфлікти між політичними силами основних партій. Однак світ все ще розглядає, для чого британцям потрібно вийти з ЄС і як країна буде жити з моменту прийняття цього знакового рішення. Референдум у ЄС є вагомим підставою вважати, що економічний результат все одно буде сильно впливати на вибір виборців.

Список літератури:

1. Економічна та соціальна географія світу. Частина 1. І.А.Радіонова.
2. Official website of the information resource [Електронний ресурс]. – URL:<https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/at>

УДК 339

Швець А. В.

студентка,

Університет державної фіскальної служби України

МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розвиток міжнародних економічних відносин характеризується такими процесами, як міжнародна економічна інтеграція, глобалізація та транснаціоналізація світової економіки. Міжнародна економічна інтеграція – це досить висока, ефективна і перспективна ступінь розвитку світової економіки, якісно новий і доволі складний етап інтернаціоналізації господарських зв'язків. Важливо підкреслити, що в цьому процесі відбувається не тільки зближення національних економік, а й забезпечується спільне рішення актуальних економічних задач.

Сучасними особливостями процесів міжнародної економічної інтеграції є:

- динамічний розвиток;
- нерівномірність (за регіонами, рівнем розвитку);
- глобальний субрегіоналізм тощо.

Глобалізація міжнародних відносин характеризується посиленням взаємозалежності та взаємовпливу різних сфер суспільного життя і діяльності в галузі міжнародних відносин. Вона охоплює практично всі сфери суспільного життя, включаючи економіку, політику, ідеологію, соціальну сферу, культуру, екологію, безпеку, спосіб та умови життя тощо.

Процес глобалізації охоплює різні сфери світової економіки: зовнішню, міжнародну, світову торгівлю товарами / послугами / технологіями; міжнародний рух факторів виробництва; виробниче, науково-технічне, технологічне, інжинірингове та інформаційне співробітництво. Особливого значення набувають інновації, які впроваджуються у всі галузі та сфери діяльності.

Особливої уваги на сучасному етапі розвитку економічних відносин потребує розгляд та дотримання концепції сталого розвитку. У процесі залучення ТНК до впровадження базових атрибутів сталого розвитку у країнах світу ключова роль належить ООН, яка, зокрема, формує нормативно-правові основи для гармонізації економічних, екологічних і соціальних інтересів. Серед найважливіших ініціатив ООН у цій сфері – Принципи відповідального інвестування, Глобальний договір і Фінансова ініціатива Програми ООН з навколишнього середовища, які об'єднують різних суб'єктів міжнародних економічних відносин у їх прагненні до сталого розвитку. Участь промислових підприємств і фінансових інститутів у реалізації ключових положень концепції сталого розвитку має відбуватися, насамперед, шляхом запровадження програм екологічно-безпечної організації праці; формування систем «екологічного контролю» у межах як фінансових, так і промислових транснаціональних компаній для оцінки впливу підприємницької діяльності на навколишнє природне середовище (зокрема, через підвищення ефективності енергозбереження та водопостачання, зменшення обсягів витратних матеріалів та обов'язкова утилізація відходів); створення спеціалізованих фондів для фінансування дослідницьких програм, спрямованих на розв'язання проблем гармонізації економічних, екологічних і соціальних інтересів; сприяння сталому розвитку на міжнародному рівні [1, с. 12 – 13].

У силу того, що сучасна світова економіка стає вкрай взаємозалежною інтереси всіх її учасників вимагають активної співпраці в цілях підтримки стабільності не тільки в економічному, але і в військово-політичному плані. Тому слід враховувати сферу міжнародної відповідальності, яка повинна забезпечувати безпеку людини за допомогою політичних, дипломатичних та економічних заходів в процесі регулювання міжнародних відносин [2, с. 135].

Таким чином, сучасна система міжнародних відносин може існувати і розвиватися тільки в рамках ефективної системи міжнародної безпеки.

Важливу роль у розвитку економічних відносин відіграють логістичні системи. Інтенсивність галузевої взаємодії характеризують відносини мікрологістичної системи підприємства із зовнішнім середовищем макрологістичних зв'язків [3, с. 268].

Отже, на сьогодні відсутність необхідних навичок управління зовнішньоекономічною діяльністю та не застосування інноваційних підходів менеджменту є основною причиною появи різних проблем в експортно-імпортній сфері. В умовах глобалізації формується якісно нова система міжнародних відносин, заснована на принципово новому рівні взаємодії країн. Вагову роль в цьому процесі відіграють транснаціональні компанії, як суб'єкти міжнародних ринкових відносин; логістичні системи, які забезпечують ефективність взаємодії ринкових суб'єктів та ключові аспекти концепції сталого розвитку, як теоретико-практичні рекомендації для забезпечення розвитку міжнародних економічних відносин в умовах глобалізації.

Список літератури

1. Циганов С.А. Проблеми сталого розвитку у контексті неоліберальної моделі глобалізації / С.А. Циганов, А.М. Яншина//Економіка України. – 2013. – №. 4. – С. 4-14.
2. Куцик П., Ковтун О., Башнянин Г. Глобальна економіка: принципи становлення, функціонування, регулювання та розвитку [монографія]. – Львів : Видавництво ЛНУ, 2015. – 594 с.
3. Холод Б.І. Глобалізація як фактор впливу на процеси логістичного управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств / Б.І. Холод, О.М. Зборовська // Європейський вектор економічного розвитку. – 2014. – №. 2. (17) – С. 261-270

УДК 338.48

Rugaleva I. E.

Senior Lecturer, Marketing Department
Belarusian National Technical University,

Tsehanovich A. V.

Student of group 10504120,
Belarusian National Technical University

TOURISM IN BELARUS: PROBLEMS AND SOLUTIONS

Tourism, both international and national, is travel beyond famous places. Tourism is an integral part of the modern world. People travel the world, meet new people, learn something new and exciting. Travelling opens up new horizons for us. Each time we expand our horizons, and with it, we strive for the best. From time immemorial, our ancestors discovered new territories. Each time they were guided by one goal – to find something on which to earn. Christopher Columbus was also guided by this goal. He wanted to sail to India to gain access to its treasures: rich goods, textiles, gold and silver. Now tourism is about self-education, self-development.

There are many types of tourism today. However, one of the main ones is a kind of tourism, depending on the needs of travelers. A tourist can be an active or passive subject of tourist activity. More and more new types of tourism are constantly appearing. Thus, tourism activity has evolved over time from traditional types (cultural, sports tourism) to the newest (adventure, rural).

The main types of tourism in Belarus [4, p. 17]: 1. Cultural tourism – tourism, which is based on the desire of the tourist to expand his horizons; 2. Sports – divided into active (engaging in a kind of sport in the process of tourism) and passive (interest in the kind of sport, spectator activity); 3. Adventure – divided into adventure sports (extreme sports) and travel (passing routes in difficult geographic or natural conditions); 4. Business-tourism, the purpose of which is to support partnerships, the so-called working tourism; 5. Congress and exhibition – a tour of the trip with the aim of participating in congresses, conventions; 6. Incentive tourism – travel by which a business or organization encourages employee productivity; 7. Medical tourism – the need of the subject of tourism in the treatment of any diseases; 8. Rural tourism – tourism carried out in small villages, where tourists live in tents and in local environment; 9. Ecological tourism – travel to places untouched by human civilization; 10. Religious tourism – visiting cathedrals, mosques, cult museums and spiritual centers.

Tourism in Belarus is gaining momentum every year: more and more foreigners visit our country for the purpose of tourism. Thus, according to the State Border Committee, 4 791 951 foreign citizens visited Belarus in 2018, which is almost half a million more than in 2017. More than one hundred thousand foreigners took advantage of the opportunity to visit Belarus on a visa-free basis in 2018. Export of tourist services in the Republic of Belarus in January-November 2018 amounted to \$207.2 million, the growth rate was 114.0% over the same period in 2017 [3, p. 12]. Thus, we can see a noticeable increase in tourism in Belarus. However, tourism in Belarus is still in its infancy. Belarus has a good tourism potential, an advantageous geopolitical position (Belarus is the geographical center of Europe, according to a study by scientists Aleksey Solomonov and

Valéry Anoshka, 2000), natural and historical and cultural heritage. There are more than 15 thousand in the republic objects of historical, cultural, architectural significance, as well as memorable places associated with the names of prominent personalities of world history and culture. The most popular types of tourism in Belarus today are rural tourism, health-improving, religious and military-historical tourism [1, p.3]

In the Republic of Belarus, a number of disadvantages of tourism development can be identified (table 1).

Table 1

**The reasons for the slowdown in tourism development
in Belarus today and the solutions to them**

1	2
The reasons for the slowdown in tourism development in Belarus today are:	Solutions to the reasons of the slowdown in tourism development in Belarus today are:
1. Poor marketing of tourism services in Belarus.	1. In order to strengthen the marketing of tourist services in Belarus and abroad, the product (tourist services) should be promoted to the masses. For secondary school students, for example, arrange tourist trips to different cities of Belarus, while tourist trips should not be 3-day trips (with quick movement between attractions), but at least 5-day trips, with a creative program and collective tasks for rallying, prepared by the teacher so that children can experience the spirit of travel, assimilate the information received during visits to attractions and get a positive impression of tourism. Thus, from an early age, children will develop an interest in the environment, travel, develop curiosity and responsibility. I also think that it is an excellent marketing move for travel companies to hold competitions of creative works among students, where the first and second will be able to present their creative works on the topic "Ways of developing tourism in Belarus" or ways of developing travel services for a certain travel company and get paid for their works use different types of awards. In order to increase the number of people using tourist services, it is also necessary to use advertising, for example, travel agencies distribute leaflets with colorful pictures and clearly stated information about the tourist services that can be offered in our country and the variety of companies that can provide these services. Also, the offer of discounts on tourist trips, depending on how many trips were made by the consumer, also discounts for "bringing a friend with you" and for instance, a discount on a trip off season (for different types of tourism).
2. Lack of promotion of tourism in Belarus through social networks.	2. I believe, that in order to solve the problem of promoting tourism in Belarus in social networks, travel companies and organizations should open and promote themselves in such social networks as. Instagram, YouTube, Telegram, Facebook, VKontakte, etc. (there should be a constant adjustment and search for a connection with the buyer through social networks). Since this will help not only find and interest, the consumer of the tourism services of the company or organization, but also achieve the purchase of travel services. Further, the creation of a common Internet space in order to promote your tour product. And, of course, every company providing travel services should have its own website where the subjects of travel services could find useful information about the company, its product, price, etc.
3. Lack of cooperation of Belarusian tourist organizations with international ones.	3. It is necessary to expand tourism ties and professional partnerships, raise awareness of the country and its tourism potential, create more sites about the country's tourism opportunities, and actively participate in international exhibitions and seminars.
4. Underdeveloped hotel business.	4. It is necessary to develop the hotel business, catering, increase the range of services provided and improve the quality of the services provided.

Table continuation 1

1	2
5. Lack of training courses for tourism professionals.	5. Training of personnel for tourism is carried out in 20 universities of the Republic, where the educational process does not fully correspond to a flexible response to the changing situation on the labor market. Thus, it is necessary to create training courses for specialists in the tourism sector, arrange various seminars and events. To arrange them in order to promote the interest of tourism employers in their business, as well as improve their qualifications, open new horizons for development and career growth.

Source: Developed by the author based on [2, p. 5]

Thus, the development of tourism in the Republic of Belarus requires many transformations, substantial state support (partial budgetary funding), attracting foreign capital to modernize the tourism base, creating and promoting a tourism product, and continuing professional development of tourism specialists. Therefore, the creation of a modern competitive tourist complex in Belarus is possible only if the problems causing the slowdown in tourism development are resolved.

List of references

1. Tourism: Press Service of the President of the Republic of Belarus. URL: http://president.gov.by/ru/tourism_ru.

2. On the development of tourism, the activities of tourist organizations, accommodation facilities for tourists and other persons in 2009 // National Statistical Committee of the Republic of Belarus - Minsk, 2010.- p.38.

3. National program of tourism development in the Republic of Belarus 2006-2010. - S.6-7, S.13-16.

4. Artyomova E.N., Kozlova V.A. The basics of hospitality and tourism. The main types of tourism. Everything about tourism. Tourist library. URL: https://tourlib.net/books_tourism/artemova7.htm.

УДК 338.487:658.8

Значек Р. Р.

к.т.н., ст. викладач

кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій,

Бахчиванжи Л. А.

к. е. н., доцент

кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій,

Євтушок О. В.

к. е. н., ст. викладач

кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій

ПЕРСПЕКТИВИ МАРКЕТИНГУ ТУРИСТИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Туризм став однією з найбільш постраждалих галузей 2020 року. Немає сумнівів в тому, що маркетологам довелося проявити новаторський підхід адаптуючись до змінених потреб споживачів.

Коли глобальна пандемія порушила поточні ринкові тенденції, багато туристичних операторів переорієнтували свої маркетингові зусилля на цифрову тактику, щоб скоротити витрати та вийти на споживчий ринок.

Маркетингова діяльність на туристичному ринку реалізується за рахунок комплексу методів та інструментів, які передбачають дослідження потреб та переваг цільових груп з метою подальшої розробки релевантного туристичного продукту та здійснення комунікаційного впливу на думки споживачів [1, с. 201].

Актуальність дослідження управління маркетинговою діяльністю в туризмі зумовлена складністю і невирішеністю ряду проблем. Маркетинг виступає необхідним атрибутом ринку, інструментом розвитку ринкових стосунків, який істотно впливає на позицію туристичної організації на ринку. Якщо організація слабо використовує інструменти маркетингу, вона тим самим різко знижує свої можливості досягнення успіху в конкурентній боротьбі. Будучи засобом конкурентної боротьби, маркетинг загострює її та сприяє підвищенню якості обслуговування туристів. Запропонуємо чотири практичні інструменти, які допоможуть скласти стратегічний маркетинговий план щодо просування туристичної пропозиції та досягти поставлених цілей по збільшенню доходів до 2022 року.

Контент-маркетинг спрямований на створення цінних матеріалів, таких як блоги, відео і інфографіка, які пробуджують інтерес до продуктів або послуг компанії. Ефективний план контент-маркетингу спрямований на те, щоб виділитися на насиченому ринку, в якому клієнти щодня бачать тисячі оголошень.

Відповідний контент виділить нас серед конкурентів та дозволить заповнити свій календар в соціальних мережах контентом, який приверне нових клієнтів, заохотить публікації і коментарі в соціальних мережах, що призведе до збільшення кількості бронювань [2, с. 26].

Туристичні компанії з географічної складової повинні використовувати місцеве SEO, щоб отримати більше трафіку. Прикладами таких підприємств є парки розваг, музеї, заходи на свіжому повітрі і розважальні заклади.

Правильно реалізована локальна пошукова оптимізація може допомогти значно поліпшити відвідуваність сайту туристами, які шукають чим зайнятися, де зупинитися або перекусити [3, с. 123].

Оголошення з оплатою за клік мають перевагу як в швидкості, так і в точності. При правильному таргетингу трафік з маркетингових компаній з оплатою за клік конвертується з більш високою швидкістю, ніж зазвичай, що призводить до збільшення кількості бронювань з високою рентабельністю рекламних витрат.

Багато туристичних операторів включають платні рекламні компанії у свій комплекс маркетингу як частину своєї стратегії по досягненню поставлених цілей. Ще більш важливо, користувачі реагують на рекламу. Фактично, близько 64% відвідувачів сайту кажуть, що перегляд онлайн-відео спонукав їх зробити покупку, і 52% з них зв'язали покупки з рекламою в Facebook.

Фахівці очікують, що індустрія туризму відновиться до 2022 року. Завзяті мандрівники будуть раді подорожувати після місяців проведених вдома. Це ідеальний час для туристичних компаній, щоб створити детальний план, обійти своїх конкурентів та досягти цілей по зростанню доходів компанії.

Список літератури

1. Телетов О.С., Хижняк М.О. Маркетингові підходи до надання туристичних послуг в умовах України. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2013. № 3. С. 200-212.
2. Телетов О.С., Косолап Н.Є. Особливості та перспективи маркетингу туристичних послуг в Україні. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012. № 1. С. 21-34
3. Музиченко-Козловська О.В. Територіальний маркетинг як чинник формування туристичної привабливості регіону. Вісник НУ «Львівська політехніка», 2007. № 594. С. 123-128.

УДК 336.1:352

Голинська І. Р.

старший судовий експерт
сектору економічних досліджень
відділу товарознавчих, автотоварознавчих,
гемологічних, економічних, будівельних,
земельних досліджень та оціночної діяльності
Львівського науково-дослідного експертно-
криміналістичного центру МВС України

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФІНАНСОВО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Пріоритетним завданням в забезпеченні державою гарантій законності в умовах сучасного процесу реформування законодавства є дотримання балансу інтересів між усіма зацікавленими сторонами бюджетного процесу. При цьому, особливістю тут є безперервна зміна чинних правовідносин і складність своєчасного та правильного реагування на них. Закон визначає рамки, або іншими словами – принципи побудови бюджетної системи.

Прозорість державних операцій все частіше розглядається в якості важливої передумови для ефективного врядування та сталого економічного зростання. Для країн з ринковою економікою це також основа підтримки довіри до уряду, підтримки демократичної системи та перманентного економічного прогресу.

Історія розвитку держави та реформування її правової системи зумовлює і рівень розвитку відносин в бюджетній сфері, завдяки яким досягаються основні державні цілі і завдання. Державний устрій країни і адміністративно-територіальний поділ в цілому визначає кількість можливих бюджетів, що складаються в бюджетну систему країни. Безпосередньою реалізацією фінансової політики займається Міністерство фінансів.

Сучасна економічна ситуація в країні робить як ніколи актуальною потребу в наявності ефективної системи управління бюджетними коштами, що, в першу чергу, здійснюється за допомогою формування інституту відповідальності за неефективне витрачання бюджетних коштів.

На поточному етапі економічного розвитку значно підвищується роль бюджетної системи, збалансованості та консолідації бюджетних завдань. Економічний спад, уповільнення зростання прибутку компаній і номінальних доходів населення негативно впливають на стабільність економіки і знижують доходи від основних податків (ПДВ і ПДФО) і формують дефіцитний характер бюджетів. Необхідність оптимізації бюджетних витрат, підвищення якості та ефективності інструментів бюджетування, збереження джерел доходів бюджету служать умовами для підтримки бюджетної стабільності. Це може бути забезпечено політикою бюджетної

консолідації за рахунок розширення структури та інструментів бюджетного планування та прогнозування, моделювання бюджетних правил, спрямованих на довгострокову ефективність.

Міністерство фінансів визначає правові та організаційні рамки для контролю на всіх етапах бюджетного процесу, включаючи підготовку бюджету, внутрішній контроль та аудит, закупівлі, механізми контролю та звітності і зовнішній аудит. Загальні цілі управління державними фінансами полягають в досягненні загальної бюджетної дисципліни, виділення ресурсів на задоволення пріоритетних потреб та ефективному і дієвому наданні державних послуг.

Послідовне реформування бюджетного законодавства виявило істотну необхідність в здійсненні певної сукупності заходів, спрямованих на вдосконалення бюджетних правовідносин, а також сфери державного і муніципального управління фінансами.

Аналіз принципів побудови бюджетної системи дозволив виділити багато недоліків, але окремо можна виділити проблему, що впливає на всі бюджетні правовідносини та порядок формування бюджетів, - це невизначеність регламентування принципу ефективності витрачання бюджетних коштів.

Вважаємо, що необхідно впровадити окремі заходи для поліпшення регламентування бюджетних правовідносин, внаслідок чого буде створено злагоджений і оптимізований механізм бюджетно-правового регулювання. На законодавчому рівні необхідно визначити показники, що визначають результативність державного та місцевих фінансових органів щодо виконання зобов'язань по ефективному використанню бюджетних коштів, що зумовить поліпшення якості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. З боку держави, яке розподіляє бюджетні кошти, в першу чергу необхідно спрямувати свої дії на припинення дефектних відносин, за допомогою встановлення відповідальності, а також потрібно розробити заохочувальні заходи при ефективному використанні бюджетних коштів, наприклад, подальше збільшення фінансування з відповідного бюджету.

На нашу думку, правовими стимулами в сфері бюджетних відносин є переваги, які даються місцевій раді у вигляді різних міжбюджетних трансфертів, з безумовним врахуванням закріплених в законі обмежень. В якості обмежень розглядаються певні межі, які не можна порушувати суб'єкту, якому виділені бюджетні кошти. Завдяки стимулам і обмеженням можна досягти ефективних результатів у бюджетній сфері.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що для забезпечення необхідного контролю за дотриманням принципу ефективності при безпосередньому витрачанні бюджетних коштів необхідно на легальному рівні закріпити поняття «очікуваний результат», встановити рівень максимально допустимого обсягу використання коштів для досягнення такого результату, визначити кількісні та якісні характеристики найкращого результату, тобто розробити критерії ефективності використання бюджетних коштів.

Список літератури

1. Holynskyy Y. The Importance of Financial Management Principles in the State Budget Execution / Yuriy Holynskyy // Annals of Spiru Haret University. Economic Series. – Issue 4/2017, Bucharest. – P.19-28.

УДК 631.16+336

Калугіна А. Ю.
магістрантка 1 курсу кафедри фінансів
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОГО ПЛАНУВАННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Дослідження фінансового планування в сільськогосподарських підприємствах, доцільно проводити з урахуванням наявних підходів до фінансового планування, як елемента фінансового менеджменту, а також на підставі визначення особливостей галузі та виробничої діяльності підприємств.

Враховуючи результати наукових досліджень фахівців в галузі управління, можна погодитись, що планування охоплює цілісно всю діяльність підприємства та його можна охарактеризувати як «особливий тип процесу прийняття рішень, у рамках якого аналізується інформація про минулу фінансову і виробничу діяльність господарюючого суб'єкта, оцінюються потенційні ресурси та розробляються мета підприємства на перспективу, а також пріоритетність вирішення завдань для їхнього досягнення» [1].

З точки зору внутрішньогосподарського планування, тобто планування на рівні підприємства, то воно охоплює планово-розрахункову, економічну та організаційну роботу зі складання, обґрунтування і контролю за ходом виконання різних планів діяльності підприємства на певний період.

Щодо визначення «фінансове планування», то дослідження підходів фахівців, дозволило визначити декілька напрямів, в тому числі: розроблення системи фінансових планів [2]; процес визначення обсягів фінансових ресурсів [3; 4] та процес досягнення фінансових цілей підприємства [5].

Заслуговує на увагу, на наш погляд, дисертаційне дослідження Гвоздей Н.І., яка наводить авторське визначення фінансового планування, як «комплексу поліваріантних заходів, що включає визначення величини та структури активів і пасивів, руху грошових потоків, доходів і витрат, потребу і напрями використання фінансових ресурсів, джерела їх формування, а також оцінку фінансової адаптивності та ефективності запланованих заходів із урахуванням тенденцій у зовнішньому середовищі в форматі реалізації обраної фінансової стратегії на визначений термін» [6]. Аналогічної думки притримуються науковці Гетьман О. О. та Дудкіна Т. В. [7].

Фінансове планування на сільгоспідприємствах має ряд специфічних особливостей. Дані особливості пов'язані, з одного боку із специфікою сільського господарства, як галузі, а з іншого, обумовлені специфікою виробничого процесу та видами підприємств.

Сільське господарство, як окрема галузь, має свої особливості порівняно з іншими галузями економіки. Основними особливостями сільського господарства фахівці визначають такі: на відміну від інших галузей, земля у сільському

господарстві є головним засобом виробництва; виробництво сільськогосподарської продукції розосереджене, як правило на великій території, що призводить до додаткових витрат; економічний процес відтворення тісно пов'язаний з біологічними процесами; використання створеної продукції як вихідного матеріалу в подальшому процесі виробництва; ведення виробництва здійснюється підприємствами різних форм власності і форм господарювання [8].

Таким чином, при фінансовому плануванні в сільськогосподарських підприємствах необхідно враховувати біологічні та технологічні фактори, що дає можливість більш повно використати виробничі ресурси підприємств різних організаційно-правових форм господарювання.

При плануванні, показники мають ґрунтуватися на прогнозах обсягу виробництва, асортименту товарів (послуг), собівартості продукції тощо, а також відображати необхідні фінансові передумови та можливості для успішного виконання цих планів.

Наступний аспект, який обумовлює особливість фінансового планування полягає в тому, що у сільському господарстві технології залежать від природно-економічних умов, технічної оснащеності виробництва та фінансових можливостей підприємства. Це, в свою чергу, впливає на вибір та застосування методів фінансового планування. Існує тісний зв'язок між розміром підприємства та можливістю використовувати техніку та технології.

Таким чином, фінансове планування – це процес розробки системи фінансових планів і планових (нормативних) показників по забезпеченню розвитку підприємства необхідними фінансовими ресурсами і підвищенню ефективності його фінансової діяльності в майбутньому періоді.

Фінансове планування в сільськогосподарських підприємствах має свої особливості, які обумовлені особливостями галузі, виробничих процесів та виду підприємства.

В подальшому доцільно проводити дослідження щодо вибору та адаптації існуючих методів фінансового планування до кожного виду діяльності сільськогосподарського підприємства з урахуванням виду підприємства та його спеціалізації.

Список літератури

1. Нелеп В.М. Планування на аграрному підприємстві: електронний підручник. К.: КНЕУ, 2004. 495 с. URL: <https://buklib.net/books/21929/> (дата звернення: 30.03.2021).
2. Партий Г.О., Загородній А.Г. Фінанси підприємства: навч. посіб. Л.: ЛБІ НБУ, 2003. 132 с.
3. Фінанси підприємств: навч. посібник / Гриньова В.М. та інші. К.: Знання-Прес, 2004. 432 с.
4. Теличко Р.К. Фінансове планування на малих та середніх підприємствах. *Фінанси України*. 2007. №8. С. 14-16.
5. Зінь Е.А., Турченко М.О. Планування діяльності підприємства: навч. посібник. К.: ВД «Професіонал», 2004. 320 с.
6. Гвоздей Н. І. Фінансове планування в сільськогосподарських підприємствах: автореф. дис. ... канд. економ. наук: 08.00.04. Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» УААН, 2010. 17 с.
7. Гетьман О.О., Дудкіна Т.В. Обґрунтування вибору методів фінансового планування для сільськогосподарських підприємств. *Таврійський науковий вісник*. 2015. № 90. С. 202-209. URL: http://www.tnv-agro.ksauniv.ks.ua/archives/90_2015/39.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

8. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: підручник для студентів економічних спеціальностей вищих аграрних закладів освіти III-IV рівнів акредитації / М. М. Ільчук, Л. Я. Зрібняк та ін. за ред. М.М. Ільчука., Л.Я. Зрібняка. К.: 2008. С. 784. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u122/Org%26pan_sg_vyr_Pidr.pdf (дата звернення: 30.03.2021).

УДК 336.717

Герасименко Є. В.

здобувач вищої освіти,

Київський національний торговельно-економічний університет

Науковий керівник:

Кіреєва К. О.

канд. екон. наук, доцент,

Київський національний торговельно-економічний університет

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЦИФРОВОГО ПІДПISУ В БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЯХ

В наші дні електронний цифровий підпис набуває все більшого розповсюдження та відіграє одну з найважливіших ролей в системі електронного документообігу. Він використовується фізичними та юридичними особами для ідентифікації особи та підтвердження даних в електронній формі.

Регламентом Європейського Союзу № 910/2014 від 23.07.2014, електронний підпис розглядається як дані в електронній формі, які приєднуються або логічно пов'язуються з іншими електронними даними, і використовуються підписувачем в якості підпису [1]. Загалом, електронний цифровий підпис – це спеціальний набір знаків та цифр в певному порядку, що утворюють код.

Від 7 листопада 2018 року відповідно до закону України «Про довірчі послуги» електронний підпис може бути у трьох категоріях:

- простий ЕЦП та печатка – низький рівень довіри;
- удосконалений ЕЦП та печатка – середній рівень довіри;
- кваліфікований ЕЦП та печатка – високий рівень довіри [2].

Цифровий підпис користується популярністю серед бізнес-клієнтів банків, оскільки ті постійно мають справу з оформленням та підписанням документів, заяв. Клієнт має можливість створити такий підпис у будь-якому банку або ж у тому, де розміщений його поточний рахунок.

Так, Райффайзен Банк Аваль пропонує отримати для бізнес-клієнтів кваліфікований електронний підпис (КЕП), що має найвищий рівень довіри [3]. Зі свого боку, ПриватБанк пропонує своїм користувачам SmartID, що вбудований у Privat24. SmartID дозволяє підписувати необхідні документи та звіти, підтверджувати особистість та отримувати послуги онлайн за допомогою свого смартфона – додаткових пристроїв і додатків для зберігання е-підпису не потрібно. Використання такого електронного підпису підтверджено Законом України «Про електронні довірчі послуги» [4].

Під час користування документами, що підписані електронно, необхідно бути впевненим в чинності сертифіката того суб'єкта, хто підписав його. Аби перевірити дійсність такого підпису слід звернутись до Акредитованого центру сертифікації ключів (АЦСК), де знаходяться таблиці усіх фактично існуючих сертифікатів. Якщо сертифікат підписанта не є дійсним на момент укладання документа, то такий документ неправомірний.

Електронний цифровий підпис має багато переваг, внаслідок яких він все більше набуває популярності та розповсюджується. Основною та найважливішою перевагою є додаткова можливість шифрування даних. Електронний підпис перевіряється за допомогою відкритого ключа, який доступний суб'єктам відносин у сфері використання цифрового підпису [5], тому треті особи не отримують доступу до секретної інформації. Крім того, електронні підписи зменшують кількість особистих зустрічей, що є перевагою в умовах карантинних обмежень.

Для повноцінного функціонування цифрового підпису створена відповідна інфраструктура, яка має назву «інфраструктура відкритих ключів» або РКІ – public key infrastructure. Головною проблемою, яка постала перед Україною у сфері надання послуг електронного цифрового підпису, є відсутність сучасної інтероперабельної Національної системи електронного цифрового підпису. Національна система АЦСК в Україні має поєднувати в собі функції обслуговування громадян та організацій України та забезпечувати можливість їх взаємодії з громадянами й організаціями ЄС [6].

Впровадження електронного цифрового підпису в документообіг має безліч проблем та деякі взагалі не вирішені питання, що суттєво впливають на можливість використання електронного підпису. Електронний цифровий підпис окрім недоліків також має дуже багато власних переваг, без яких, сучасне суспільство іноді вже не може обійтись. Область застосування електронного підпису розширюється, все більше сфер життєдіяльності передбачають використання електронного документообігу.

Отже, використання електронного підпису здатне збільшити можливості електронного документообігу, поширити його на всі сфери життя суспільства, сприяти розвитку електронного бізнесу за умови вдосконалення правової бази електронного діловодства та використання цифрового підпису.

Список літератури

1. Регламент Європейського Парламенту та Ради від 23 лип. 2014 р. № 910/2014. URL: https://czo.gov.ua/download/docs/reg_910_2014_ua.pdf
2. Що таке електронний цифровий підпис та як він працює? URL: <http://bit.do/elektronnij-pidpis>
3. Кваліфікований електронний підпис. URL: <http://bit.do/kep-bank>
4. SmartID: Кваліфікований електронний підпис. URL: <https://privatbank.ua/smart-id>
5. Про електронний цифровий підпис : Закон України від 22 трав. 2003 р. № 851-IV. Відомості Верховної Ради. 2003. №36. Ст. 276.
6. Костенко О. В. Створення Довірчого центру Міністерства юстиції України – вікно держави у світовий простір електронного цифрового підпису / О. В. Костенко / Бюлетень Міністерства юстиції України, 2014. № 3. С. 142-149.

УДК 330.3

Сілова Я. В.

аспірант кафедри міжнародного бізнесу та фінансів,
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

ВИЗНАЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ТА ФАКТОРИ, ЩО НА НЬОГО ВПЛИВАЮТЬ

Поняття інвестиційної привабливості підприємства та фактори, що на нього впливають, досить глибоко аналізується в запропонованих роботах компаній Boston Consulting Group (матриця зростання / частка ринку) і General Electric спільно з консалтинговою фірмою McKinsey and Company (матриця стратегічного планування бізнесу).

Оскільки інвестиції прив'язані не тільки до конкретних підприємств, а й до регіонів, галузей і країнам, то інвестору ін і прийнятті рішення необхідно також мати інформацію про їх інвестиційної привабливості. Тому інвестиційна привабливість розглядається на різних рівнях:

- на макрорівні – інвестиційна привабливість країни,
- мезоуровне – інвестиційна привабливість регіону, інвестиційна привабливість галузі,
- мікрорівні – інвестиційна привабливість підприємства.

Незважаючи на те що підприємство займає центральне місце в інвестиційному процесі, так як саме воно є безпосереднім об'єктом вкладення інвестицій, такий вплив є обоюстороннім, так як території і галузі, володіючи власною інвестиційною привабливістю, в свою чергу залежать від інвестиційної привабливості підприємств, що входять в дану галузь на певній географічній території. На сьогоднішній день у вітчизняній і зарубіжній економічній літературі описується безліч підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства, серед яких можна виділити основні групи на основі факторів, покладених в методику її оцінки:

- 1) на основі виключно фінансових показників
- 2) на основі фінансово-економічного аналізу, де враховуються не тільки фінансові, а й виробничі показники
- 3) на основі відносини дохідності та ризику
- 4) на основі комплексної порівняльної оцінки
- 5) на основі вартісного підходу, де основним критерієм є ринкова вартість компанії і тенденцій до максимізації вартості.

Оцінка інвестиційної привабливості підприємства на основі фінансових показників здійснюється шляхом аналізу фінансового стану підприємства за допомогою системи фінансових коефіцієнтів, характеризують майновий стан (частка оборотних коштів в сукупному капіталі підприємства, частка запасів в оборотних активах, частка основних засобів у необоротних активах), ліквідність (коефіцієнт маневреності, поточної, швидкої та абсолютної ліквідності), фінансову стійкість (коефіцієнт автономії, коефіцієнт фінансової залежності, коефіцієнт маневреності

власного капіталу, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів), ділову активність (коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості) та рентабельність (коефіцієнти рентабельності виробництва і активів). Джерелом інформації для такої оцінки служить фінансова звітність підприємства.

У першому випадку основними факторами, що визначають інвестиційну привабливість підприємства, виступають темпи зростання ринку і відносна частка ринку, яку займає розглядаються підприємством. У другому випадку – розроблений спеціальний індекс привабливості галузі, обумовлений на основі розміру ринку, темпів зростання ринку, коефіцієнта прибутковості в галузі, ступеня конкуренції, сезонності і циклічності попиту, структури витрат у галузі. Всі ці фактори, оцінені кількісно, і складають індекс привабливості галузі.

Практична діяльність аналітичних компаній на ринку фінансових послуг показує, що спеціально розроблений індекс, який відображає інвестиційну привабливість, може бути успішно застосований при аналізі інвестиційної привабливості окремо взятого господарюючого суб'єкта та його цінних паперів.

Розроблені для цих цілей індекси враховують різні фактори, які прямим або непрямим чином перетинаються з поняттям конкурентоспроможності підприємства і продукції, що випускається їм продукції.

З вище сказаних визначень можна зробити висновок про те, що з метою підвищення власної інвестиційної привабливості підприємство повинно постійно піклуватися свої конкурентні переваги. Отже, дані економічні категорії взаємопов'язані між собою. Таким чином, кожен господарюючий суб'єкт повинен розглядатися як багатовимірний об'єкт, описуваний системою різних показників, кожен з яких може проявити свій вплив на інвестиційну привабливість підприємства і його цінних паперів.

Отже, з усього вище сказаного можна зробити висновок що кожен з елементів фінансово-господарської діяльності підприємства, з одного боку, немислимий без іншого, але, з іншого боку, є окремим напрямком політики компанії по формуванню власного іміджу, що підвищує інвестиційну привабливість.

УДК 658.15

Цигикал О. Б.
магістрантка 1 курсу кафедри фінансів
банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОБ'ЄКТУ УПРАВЛІННЯ

Питаннями, пов'язаними з управлінням прибутком підприємства займається багато різних дослідників, зокрема, доцільно визначити дослідження

Максименка О.В., Поповича Д.В., Славчаника О.Р., Тульчинської С.О. та Скоробогатого О.І.

Прибуток є вартісним показником і, відповідно, вимірюється у грошовій формі. Підприємство може отримати прибуток, якщо здатна пропонувати ринку продукцію чи послуги з таким рівнем якості, який задовольнятиме запити цільового ринку. Зрозуміло, що в даному випадку прибуток є віддзеркаленням результату господарської діяльності суб'єкта господарювання і залежить від ефективності управління прибутком. Прибуток можна визначити як чистий дохід від підприємницької діяльності, виражений через різницю сукупного доходу та сукупних витрат із врахуванням оподаткування, що є винагородою за здійснення цієї підприємницької діяльності з врахуванням ступеня ризику [4].

Виходячи з проведеного аналізу наявних підходів до категорії «прибуток», було виділено три аспекти прибутку:

- як відображення отриманого результату фінансово-господарської діяльності організації та винагорода за підприємницький ризик;
- як відображення рівня ефективності та результативності управління виробничо-комерційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю організації;
- як джерело самофінансування підприємства та реалізації власних інвестиційних проектів (при цьому чистий прибуток розглядається як найдешевше джерело фінансування потреби підприємства у капіталі і посідає основне місце у так званій ієрархії фінансування) [3].

З точки зору управління, на наш погляд, заслуговує на увагу, третій підхід, у відповідності до якого прибуток є джерелом фінансування підприємства, що дозволяє здійснювати інвестування, оновлювати виробничі потужності, технології, номенклатуру товарної продукції [4].

Управління - широке поняття, явище об'єктивного світу, що трактується як спрямована координація і організація об'єкта управління [1]. Оскільки отримання прибутку є складовою діяльності підприємства, то основна увага приділятиметься процесу управління на соціальному рівні. Заслуговує на увагу і те, що процес управління підприємством більше пов'язується з менеджментом, як системою взаємодії керуючої та керованої підсистем, а не лише механічного потоку інформації та розпоряджень з боку керуючої системи.

Необхідно враховувати, що в менеджменті будь – яке підприємство розглядається як відкрита система, яка в процесі діяльності враховує сильні та слабкі сторони внутрішнього середовища, а також реагує та пристосовується до мінливого та нестабільного зовнішнього середовища, що забезпечує додаткові конкурентні переваги.

Внутрішнє середовище підприємства складається з керуючої та керованої систем, які мають власну структуру і складаються з менших систем – технічної, технологічної, організаційної, економічної та соціальної.

Технічну підсистему складають виробничі потужності, що дає змогу виробляти продукцію певної кількості та якості; є відображенням технічного потенціалу. Організаційна система забезпечується структурою управління, яка координує,

регулює, впорядковує діяльність усіх підсистем. Економічна система – оперує сукупністю інформації про перебіг економічних процесів, здійснює оцінку ефективності економічної діяльності та визначає шляхи її підвищення. Соціальна підсистема – невіддільна складова будь – якого підприємства, оскільки здійснення будь – якої діяльності без персоналу неможливе. Останні підсистеми складають соціально – економічну систему підприємства, що формує принципи діяльності. Ефективне функціонування кожної з цих підсистем є основою для отримання позитивного результату діяльності підприємства [5].

Щодо управління прибутком, то дана категорія може трактуватися як процес підготовки, розробки та остаточного ухвалення рішень, що регламентують і визначають процес формування прибутку, а також шляхи його розподілу та напрямки використання, що в цілому спрямовується на забезпечення максимізації активів та підвищення добробуту власників як в поточному періоді, так і у стратегічній перспективі [2, с. 748].

У підсумку можна зауважити, що прибуток як об'єкт управління є фінансовим результатом, що має конкретні характеристики як грошова винагорода, яка отримується від ведення підприємницької діяльності внаслідок ухвалення результативних рішень у межах економічної підсистеми. Ці рішення реалізуються з врахування можливостей, конкурентоздатності, потужності технічної та технологічної підсистем, які утворюють виробничий потенціал організації. Ухвалені рішення реалізуються завдяки регулюванню та координації діяльності, що здійснюються організаційною підсистемою з обов'язковою участю соціальної підсистеми – персоналу підприємства. В процесі управління забезпечується взаємодія та реагування внутрішнього середовища підприємства як відкритої системи на зміни, вплив, можливості та ризики зовнішнього середовища без чого отримання прибутку в принципі неможливе.

Список літератури

1. Максименко О. В.. Антропологічний та аксіологічний дискурси управлінської діяльності. URL: <https://arm.naiu.kiev.ua/books/fpu/lections/lecture5.html> (дата звернення: 29.03.2021).
2. Попович Д.В., Славчаник О.Р. Удосконалення системи управління прибутком як умова ефективного функціонування підприємств. *Молодий вчений*. 2018. №2 (54). стор. 746 – 749. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/PDF-23.pdf> (дата звернення: 29.03.2021).
3. Прибуток як об'єкт фінансового менеджменту. URL: https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:d0855e30987e46b85dd135c14858cc9239ed92b6/latest/ (дата звернення: 30.03.2021).
4. Тульчинська С. О., доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і підприємництва, Ткаченко Т. П., кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і підприємництва, Скоробогатий О. І., магістрант кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Основи управління прибутком підприємства. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/2_2018/4.pdf (дата звернення: 30.03.2021).
5. Управління, його види та складові. URL: https://pidru4niki.com/85073/menedzhment/upravlinnya_vidi_skladovi (дата звернення: 30.03.2021).

УДК 351.77:614.2

Копиця Н. В.

магістрантка 1 курсу кафедри
Публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Маслак О. М.

к.е.н., доцент,
Сумський національний аграрний університет

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПЕРВИННОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ

Основними показниками, які характеризують ефективність системи охорони здоров'я у будь-якій країні світу, а також визначають рівень цивілізованості цієї країни, є доступність та якість медичної допомоги. При цьому, кожен громадянин повинен мати можливість звернутись за медичною допомогою та отримати її, незалежно від власної фінансової спроможності, місця проживання або часу звернення за допомогою. Також, однаково якісні послуги мають бути доступні на всіх рівнях медичної допомоги: первинному, вторинному (спеціалізованому) чи третинному (високоспеціалізованому).

Наразі в Україні тривають реформи, пов'язані з зміною адміністративно-територіального устрою, в основі якого лежить об'єднана територіальна громада (ОТГ). При цьому, процес створення громад вже завершився, наразі тривають процеси утворення районів та відповідно формування органів влади з відповідними функціями, в тому числі і в системі охорони здоров'я. Процедура утворення територіальних громад тривала з 2015 року та передбачала орієнтацію на формування спроможних територіальних одиниць. В результаті було отримано громади сільського та міського типу, на території яких створюються мережі закладів та відповідних їм видів послуг, що забезпечують добробут населення. Слід зазначити, що в Україні актуальним є питання функціонування сільських територій та відповідно, організація медичної допомоги населенню сільської місцевості.

Спираючись на аналіз визначень різних фахівців, можна зробити висновок, що поняття «сільські території» та «сільська місцевість» нероздільно взаємопов'язані смислові категорії. Крім того, проаналізувавши нормативно-правові документи, можна стверджувати, що в законодавстві визначені категорії ототожнюються.

Підтримуючи точку зору науковця Хомюк Н.Л., під сільською територією доцільно розуміти просторову соціально-економічну систему, яка сформована на території поза межами міста [1]. «Сільська місцевість – це вся заселена територія країн і районів, що розташовується поза межами міських поселень, з її природними і зміненими людиною (антропогенними) ландшафтами, населенням і населеними пунктами (які належать до категорії сільських)» [2]. Таким чином, сільське

населення являє собою жителів всієї сукупності сільських поселень будь-якої території.

Найчастіше визначення сільських територій пов'язують саме із сільськогосподарською діяльністю їх населення. Такий погляд є виправданим, але нині не можна вважати, що сільським господарством займається більшість сільського населення.

Як зазначив в своїй дисертації науковець Одринський В.А.: «Організація медичної допомоги в сільській місцевості має ряд особливостей, серед яких виділяють малу кількість прикріпленого населення, яке проживає на значній території і з низькою щільністю, що не дозволяє у повній мірі реалізувати населенню своє право вибору медичного закладу і лікаря» [3].

Крім того, організація медичного обслуговування, повинна враховувати особливості способу життя сільських мешканців, серед яких: ненормована у часі виробнича зайнятість, відсутність соціальних умов для повноцінного і здорового відпочинку, більш часте використання методів самолікування, ігнорування факторів ризику розвитку хронічних захворювань, більш пізні звернення за медичною допомогою у разі виникнення розладів здоров'я, тривала відсутність у разі виїзду на заробітки, середній вік мешканців сіл та гендерні особливості.

В Україні проблема реорганізації первинної медичної (медично-санітарної) допомоги (ПМСД) на засадах сімейної медицини (в першу чергу, в сільській місцевості) визнана на державному рівні, що знайшло відображення у прийнятих законодавчих актах [4, 5, 6]. Так, Закон України «Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості» передбачає додаткове фінансування сільської медицини, створення ефективної системи мотивації лікарів, впровадження практики телемедицини тощо [4].

Реорганізація системи ПМСД в сільській місцевості передбачає в першу чергу зміни організаційної структури закладів від фельдшерсько-акушерських пунктів (ФАП), сільських дільничних лікарень (СДЛ) і лікарських амбулаторій (ЛА) до амбулаторій сімейного лікаря (АСЛ). Такі зміни взаємопов'язані не тільки із суто медичними, але й з правовими, економічними та соціальними аспектами функціонування системи ПМСД, врахування яких є основою комплексного підходу до реформування мережі сільської ОЗ. МОЗ України особливостями організації ПМСД у сільській місцевості визначає: наявність дворівневості (долікарський і лікарський рівні) та значне число амбулаторій, у яких працює 1 лікар (моно-практика) [7].

Таким чином, розвиток ПМСД є одним із ключових елементів у підвищенні ефективності національної системи ОЗ. Обґрунтування реорганізації ПМСД в сільській місцевості з урахуванням медичних, соціальних, правових та економічних аспектів є актуальною проблемою на сучасному етапі реформування галузі охорони здоров'я.

Список літератури

1. Хомюк Н. Л. Особливості формування категорії «сільські території». *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Випуск 17, частина 2. С. 117-120. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/157730573.pdf> (дата звернення: 28.03.2021).

2. Павлов О.І. Теоретико-методологічні засади сучасної парадигми управління сільськими територіями. URL: <http://academy.gov.ua/ej/ej2/txts/region/05poiust.pdf> (дата звернення: 24.03.2021).

3. Одринський В.А. Медико-соціальне обґрунтування моделі первинної медико-санітарної допомоги сільському населенню на рівні адміністративного району: дис. на здобуття наукового ступеня к.м.н. 14.02.03 - соціальна медицина. Київ, 2015. 197 с. <http://www.nmapo.edu.ua/zagruzka/DrAr/DrOdrinskiy.pdf> (дата звернення: 28.03.2021).

4. Про підвищення доступності та якості медичного обслуговування у сільській місцевості: Закон України від 14 листопада 2017 р. №2206-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2206-19#Text> (дата звернення: 21.03.2021).

5. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України 19 листопада 1992 р. №2801-XII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 23.03.2020).

6. Порядок надання первинної медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 березня 2018 р. №504 / Міністерство охорони здоров'я України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#Text> (дата звернення: 23.03.2021).

7. Модернізація мережі закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу: методичні рекомендації. Київ, 2012. URL: <http://www.uoz.cn.ua/moderlan.pdf> (дата звернення: 23.03.2021).

УДК 35.332.7

Мартиненко В. О.

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри
бізнес-економіки та адміністрування,
Сумський державний педагогічний
університет ім. А.С.Макаренка

НЕОБХІДНІСТЬ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ ВІДНОСИНАМИ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

В умовах сучасної України, коли об'єктивно необхідним став глибокий перегляд не лише земельних, але й майнових відносин власності, особливо у межах об'єднаних територіальних громад, а також перехід до прогресивних форм господарювання, процеси формування земельних відносин набувають значно глибшого значення. У зв'язку з цим, з боку органів місцевого самоврядування, потребують перегляду основні підходи до управління земельними відносинами, оскільки у процесі децентралізації громади населених пунктів здобули значний інструментарій і можливості для забезпечення повноцінного й ефективного управління земельними відносинами.

На даний час ситуація земельних відносин в Україні залишається складною. Вона, на нашу думку, по-перше, спричинена відсутністю виваженої державної земельної політики та механізму її реалізації; суперечливістю значної частини прийнятих законів та підзаконних актів, що ускладнює їх реалізацію; значними обсягами робіт із землеустрою, закріплення меж та отримання правоустановчих документів при оформленні земельних ділянок у користування; невизначеністю в натурі меж більшості населених пунктів, що призводить до конфліктних ситуацій при сплаті земельного податку та наданні земельних ділянок громадянам і юридичним особам; відсутністю ефективною системи фінансово-економічного і

землевпорядного механізму регулювання земельних відносин та землекористування; ігноруванням проблем ресурсно-комплексного підходу до розвитку територій об'єднаних територіальних громад в процесі земельних трансформацій та іншими. По-друге, складнощі у земельних відносинах об'єднаних територіальних громад викликані самою цінністю їхніх земель. Вони є основою їх матеріального добробуту і життєдіяльності населення, базисом розміщення виробничих сил, джерелом природних ресурсів та товаром в соціально-економічних відносинах. Це зобов'язує органи місцевого самоврядування до удосконалення управління в сфері земельних відносин.

Сьогодні, в результаті проведення децентралізації влади, важливу роль в регулюванні земельних відносин відіграють органи місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад. Адже закон надає їм широкі повноваження у цій сфері, яким визначено наступні основні повноваження: розпорядження землями територіальних громад; передача земельних ділянок комунальної власності у власність громадян та юридичних осіб відповідно до цього Кодексу; надання земельних ділянок у користування із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу; вилучення земельних ділянок із земель комунальної власності відповідно до цього Кодексу; викуп земельних ділянок для суспільних потреб відповідних територіальних громад населених пунктів; організація землеустрою; координація діяльності місцевих органів земельних ресурсів; здійснення контролю за використанням та охороною земель комунальної власності, додержанням земельного та екологічного законодавства; обмеження, тимчасова заборона (зупинення) використання земель громадянами і юридичними особами у разі порушення ними вимог земельного законодавства; підготовка висновків щодо вилучення (викупу) та надання земельних ділянок відповідно до цього Кодексу; встановлення та зміна меж районів у містах з районним поділом; інформування населення щодо вилучення (викупу), надання земельних ділянок; внесення пропозицій до районної ради щодо встановлення і зміни меж населених пунктів; вирішення земельних спорів; вирішення інших питань у галузі земельних відносин відповідно до закону [1]. Проте, формування об'єднаних територіальних громад створило нові колізії у сфері земельних відносин, наприклад, пов'язані з їх межуванням. Відсутність в натурі чітких меж об'єднаних територіальних громад не дозволяє територіальним громадам здійснювати управління та контроль за землекористуванням, вирішенням проблем плати за землю, питань екологізації землекористування в межах їхньої юрисдикції. Отже, ці органи і надалі залишаються відстороненими від вирішення питань по створення зручного, раціонального та екологічного середовища для територіальних громад у сфері земельних відносин.

Враховуючи вище викладене, ми можемо констатувати, що для формування ефективної системи земельних відносин в об'єднаних територіальних громадах необхідно: розмежувати компетенцію органів територіального управління щодо розпорядження цими землями, передачі їх у оренду та затвердження документації із землеустрою; завершити реєстрацію земельних ділянок комунальної та державної власності; передати до повноважень об'єднаних територіальних громад ведення окремих питань управління земельно-кадастровим процесом; усунути юридичні перешкоди на шляху вільного обігу землі серед громадян та юридичних осіб;

визнати за місцевими органами влади, право контролювати землевласників щодо характеру використання належних їм земельних ділянок, можливих змін цього використання та гарантуванні землевласникам прав, установлених законами.

Список літератури

1. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 46. – Ст. 2038.

2. Мартиненко В.О., Линник С.О. Публічне адміністрування та проблемні питання у сфері регулювання земельних відносин та охорони довкілля / В. О. Мартиненко, С.О. Линник / Бізнес-навігатор. – Випуск 3 (52)/2019. – С. 45-50.

УДК 352

Коруняк А. В.

аспірант кафедри
публічного управління та адміністрування,
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ СТАРОСТИ ЯК
НОВОЇ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

З метою представлення інтересів всіх жителів старостинського округу (далі – СО) в об'єднаній територіальній громаді (далі - ОТГ) в рамках реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні законодавцем були внесені зміни до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» (далі - Закон) та включено до системи місцевого самоврядування нову посадову особу – старосту, яка є посадовою особою місцевого самоврядування, затверджується сільською селищною, міською радою на строк її повноважень за пропозицією відповідного сільського, селищного, міського голови [3].

Ч. 4 ст. 54-1 Закону визначає основні повноваженнями старости [3], які умовно можна класифікувати за наступними критеріями:

- 1) повноваження, спрямованні на забезпечення прав та інтересів жителів старостинського округу;
- 2) повноваження, спрямованні на забезпечення роботи сільської, селищної чи міської ради та її виконавчих органів;
- 3) контролюючі повноваження.

Якщо повноваження старости, передбаченні п.п. 1-12 ч. 4 ст. 54-1 Закону, прописані чітко, хоча і викликають багато запитань у науковців, то справжнім предметом для дискусії стали положення п. 13 ч. 4 ст. 54-1 Закону, згідно з яким староста може здійснювати інші повноваження визначені вищезазначеним законом та іншими законами [3]. З цього випливає, що староста має як повноваження визначені державою, які закріплені в Законі, так і повноваження, якими наділяє його відповідна рада. Ці повноваження мають бути чітко прописані в Положенні про старосту.

Одним із найактуальніших питань для органів місцевого самоврядування (далі – ОМС) є уповноваження старости на вчинення нотаріальних дій. Ст. 37 Закону

України «Про нотаріат» визначає перелік нотаріальних дій, які вчиняються посадовими особами місцевого самоврядування. Згідно ч. 1 зазначеної статті такі нотаріальні дії вчиняються у сільських населених пунктах уповноваженими на це посадовими особами ОМС [4].

Аналізуючи положення ст. 37 Закону України «Про нотаріат» можна зробити такі висновки:

– для того, щоб староста міг вчинити визначені нотаріальні дії, відповідна рада має уповноважити його на це своїм рішенням;

– уповноважити на вчинення нотаріальних дій можна лише старосту сільського населеного пункту. Відповідно до Положення про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР, затвердженого Указом Президії Верховної ради Української РСР від 12.03.1981 №1654-Х, до міських населених пунктів належать міста республіканського, обласного, районного підпорядкування і селища міського типу, до сільських - села і селища незалежно від їх адміністративної підпорядкованості [1]. Таким чином, уповноважувати старосту селища міського типу на вчинення нотаріальних дій не можна.

Необхідно звернути увагу на норми, передбаченні п.п. 6,7 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат». Згідно із ними посадові особи місцевого самоврядування видають свідоцтва про право на спадщину та видають свідоцтва про право власності на частку в спільному майні подружжя в разі смерті одного з подружжя [4]. У цьому випадку старостам необхідно керуватися положеннями ч. 2 цієї статті, згідно із якою дії, передбачені п.п. 6 і 7 ч. 1 цієї статті, вчиняють уповноважені посадові особи місцевого самоврядування, які мають вищу юридичну освіту, досвід роботи у галузі права не менше трьох років, пройшли протягом року стажування у державній нотаріальній конторі або приватного нотаріуса, завершили навчання щодо роботи з єдиними та державними реєстрами, що функціонують в системі Міністерства юстиції України, та склали іспит із спадкового права у порядку, встановленому Міністерством юстиції України [4]. Таким чином, без дотримання зазначених вимог староста ні в якому разі не може вчинити нотаріальні дії, передбаченні п.п. 6,7 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат».

Справжньою проблемою під час уповноваження старост на вчинення нотаріальних дій є те, що чинне законодавство України не визначає жодних вимог щодо освіти та досвіду роботи до осіб, які мають намір зайняти посаду старости. Вчинення нотаріальних дій некомпетентною особою, яка не має відповідної освіти та досвіду роботи може призвести до вкрай негативних наслідків як для посадової особи, так і для отримувача таких послуг. А тому, на нашу думку, відповідні вимоги слід передбачити не лише до осіб, які вчинятимуть нотаріальні дії, передбаченні п.п. 6,7 ч. 1 ст. 37 Закону України «Про нотаріат», а й для всього переліку нотаріальних дій, які можуть вчинити посадові особи місцевого самоврядування.

Дискусійним є питання щодо повноважень старост в сфері реєстрації актів цивільного стану. На думку Л. Федченко уповноважувати старосту на здійснення повноважень щодо реєстрації актів цивільного стану має виконавчий комітет відповідної ради, тим більше, що староста є членом виконавчого комітету ОТГ за посадою [5, с. 11]. Однак, згідно п.п. 3 ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну

реєстрацію актів цивільного стану» – органами державної реєстрації актів цивільного стану є: виконавчі органи сільських, селищних і міських (крім міст обласного значення) рад [2]. Відповідно до ч. 1 ст. 11 Закону виконавчими органами сільських, селищних, міських, районних у містах (у разі їх створення) рад є їх виконавчі комітети, відділи, управління та інші створювані радами виконавчі органи [3]. Тому, ми підтримуємо думку науковців, які вважають, що оскільки староста є виборною посадовою особою місцевого самоврядування, відповідна рада не може уповноважити його на здійснення повноважень в сфері реєстрації актів цивільного стану.

Також, часто в Положеннях про старосту ОТГ закріплюють повноваження, що стосуються контролю за закладами освіти, культури, охорони здоров'я та/чи дотримання працівниками цих закладів правил внутрішнього трудового розпорядку. На нашу думку, такі дії є серйозним порушенням з боку відповідних рад, оскільки з аналізу норм чинного законодавства України випливає, що ці функції мають виконувати самі ОМС або керівники вищезазначених закладів.

Таким чином, під час прийняття рішення про уповноваження старости на виконання тих чи інших обов'язків чи закріплення певних повноважень в Положенні про старосту, радам ОТГ необхідно чітко прописувати всі проблемні моменти із дотриманням норм чинного законодавства України, яке регулює відповідну сферу діяльності.

Список літератури

1. Положення про порядок вирішення питань адміністративно – територіального устрою Української РСР: Указ Президії Верховної ради Української РСР від 12.03.1981 року [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10>.
2. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01 липня 2010 р. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17>.
3. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>.
4. Про нотаріат: Закон України від 02 вересня 1993 р. [Електронний ресурс]: – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>.
5. Федченко Л. Акти цивільного стану: дотримуємося правил реєстрації. / Л. Федченко // Радник старости – 2016 – № 2. – С. 11 – 18.

УДК 35.071

Мохова Ю. Л.

к. н. держ. упр.,

доцент магістратури державного управління,

Центру післядипломної освіти,

Донецький національний технічний університет

РЕАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИКИ ВІДКРИТИХ ДАНИХ ЯК ФОРМИ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Діяльність державних інституцій та якість прийнятих рішень впливають на економічне зростання в країні та рівень життя населення. У сучасних умовах

розвитку інформаційного суспільства перед державою стоять нові вимоги щодо якості послуг, які надаються громадянам, що говорить про необхідність модернізації всієї системи державного управління.

Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» та Стратегія реформування державного управління України на 2016 – 2020 рр. визначають розвиток електронного урядування одним із пріоритетних напрямів реформування системи державного управління в Україні [1 – 2]. Основними завданнями в рамках даного напрямку реформи державного управління є:

- завершення переходу органів виконавчої влади на електронний документообіг та їх інтеграція до системи електронної взаємодії органів виконавчої влади (всі центральні органи виконавчої влади та 80% місцевих органів виконавчої влади);
- створення та вдосконалення відкритих державних реєстрів;
- електронізація адміністративних послуг – не менше 80 електронних адміністративних послуг третьої стадії розвитку, та 40 – четвертої стадії розвитку;
- розвиток відкритих даних – збільшення кількості наборів відкритих даних та покращення їх якості.

Закон України № 2939-VI від 13.01.2011 «Про доступ до публічної інформації» визначає публічну інформацію у формі відкритих даних як публічну інформацію у форматі, який дозволяє безоплатний та вільний доступ до інформації, її автоматизоване оброблення електронними засобами, подальше використання. Дозволеною для її подальшого вільного поширення та використання є публічна інформація у формі відкритих даних [3].

Публічну інформацію зобов'язані надавати розпорядники інформації у формі відкритих даних на запит, регулярно оновлювати та оприлюднювати її на своїх веб-сайтах та на єдиному державному веб-порталі відкритих даних. Будь-яка особа може вільно публікувати, копіювати, використовувати, поширювати, у тому числі в комерційних цілях, шляхом включення до складу власного продукту публічну інформацію у формі відкритих даних з обов'язковим посиланням на джерело отримання такої інформації [4].

Оприлюднення публічної інформації органами державного управління у формі відкритих здійснюється відповідно до положень Закону України «Про доступ до публічної інформації», Закону України «Про захист персональних даних», Закону України «Про інформацію», постанови Кабінету Міністрів України від 21.10.2015 № 835 «Про затвердження Положення про набори даних, які підлягають оприлюдненню у формі відкритих даних», постанови Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 № 867 «Деякі питання оприлюднення публічної інформації у формі відкритих даних» від 30.11.2016 № 867 та інших нормативно-правових актів.

Головними принципами оприлюднення наборів даних у формі відкритих даних є: відкритість за замовчуванням; чіткість та оперативність; інтеперабельність та порівнянність; використання та доступність; інновації та інклюзивний розвиток; залучення громадян та покращене урядування.

Перешкодами на шляху розвитку відкритих даних у державі є: низький рівень компетентності державних службовців щодо відкритих даних, зокрема нерозуміння переваг їх використання – посилення прозорості та підзвітності органів влади, більш

ефективне використання державних ресурсів, покращення якості публічних послуг, сприяння розвитку інноваційного бізнесу; низький рівень якості відкритих державних даних – органи державної влади оприлюднюють та оновлюють набори даних несвоєчасно або ж не в повному обсязі, не дотримуються технічних вимог щодо оприлюднення наборів відкритих даних, що унеможлиблює їх автоматизовану обробку, а отже й повторне використання. Не вся інформація, розпорядниками якої є органи державної влади та органи місцевого самоврядування, становить інтерес для громадськості, ЗМІ або бізнесу, якій може їх використовувати з комерційною метою для створення нових сервісів.

Необхідною умовою успішної реалізації політики відкритих даних є створення на центральному та регіональному рівнях ефективної системи оприлюднення відкритих даних. Державні органи відповідно до кращих прикладів міжнародної практики повинні сприяти, популяризувати та заохочувати використання даних, зокрема для створення продуктів та сервісів. Результатом ефективного використання відкритих даних є просування культури відкритих даних. Вдосконалення та модернізація інформаційного забезпечення до роботи з відкритими даними має стати одним із пріоритетних напрямків стратегічного розвитку держави.

Список літератури

1. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
2. Деякі питання реформування державного управління України: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 червня 2016 р. № 474-р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80#Text>
3. Про доступ до публічної інформації: Закон України №2939-VI від 13.01.2011. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>
4. Портал єдиних даних. URL: <https://data.gov.ua/pages/aboutuser2>

УДК 631.115.1

Маслак О. М.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
Публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет,

Маслак Н. Г.

к.е.н., доцент, доцент кафедри
Фінансів, банківської справи та страхування,
Сумський національний аграрний університет

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ

Сільське господарство характеризується тривалістю виробничих процесів, великими масштабами ведення господарської діяльності, високим рівнем ризикованості та безпосереднім впливом на продовольчу безпеку в державі. З урахуванням цього, реалізація аграрної політики, передбачає державне регулювання

ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, а також фінансову підтримку суб'єктів агропромислового виробництва [1]. Враховуючи соціальну значущість фермерських господарств, в розвинених країнах світу на їх становлення та розвиток спрямовується державна фінансова підтримка на безповоротній та поворотній основі.

В Україні станом на 1 жовтня 2020 року було зареєстровано 47,6 тис. фермерських господарств, що на 1031 господарство більше, ніж у 2019 році та на 178 господарство більше, ніж станом на 1 липня 2020 року. Даними господарствами обробляється понад 4,5 млн. га орної землі; в середньому на одне господарство припадає 105 – 110 га.

Крім того, зареєстровані та функціонують 1003 сільськогосподарських виробничих кооперативи та 1279 обслуговуючих сільськогосподарських кооперативів [2].

Державна фінансова підтримка агропромислового комплексу регулюється Законами України «Про Державний бюджет України» та «Про державну підтримку сільського господарства України», а програми, напрями та механізми використання бюджетних коштів, щорічно визначаються та затверджуються постановами Кабінету Міністрів України.

Для фінансової підтримки агропромислового комплексу з державного бюджету України упродовж 2017 – 2020 років спрямовувалися кошти на розвиток фермерських господарств, часткову компенсацію вартості сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва, а також розвиток садівництва, виноградарства та хмелярства. Ціллю використання бюджетних коштів за визначеними програмами підтримки є збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, підвищення продуктивності в сільському господарстві, сприяння розвитку аграрного ринку та забезпечення продовольчої безпеки.

У відповідності до Закону України «Про фермерські господарства», «новоствореним фермерським господарствам надається допомога за рахунок державного і місцевого бюджетів, у тому числі через Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Кабінет Міністрів України щорічно в проекті Державного бюджету України передбачає кошти на підтримку фермерських господарств «на меліорацію земель, у тому числі їх зрошення та осушення, а також на консервацію та рекультивацію малопродуктивних сільськогосподарських угідь, на придбання сільськогосподарської техніки (комбайнів, тракторів, автомашин, бульдозерів, сівалок тощо)».

Органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування щорічно передбачають кошти в проектах місцевих бюджетів на підтримку фермерських господарств на допомогу у будівництві об'єктів виробничого і невиробничого призначення, житла, проведенні заходів щодо землеустрою.

Законом України «Про державну підтримку сільського господарства України» передбачено додаткова державна підтримка фермерським господарствам зі статусом сімейних фермерських господарств, в тому числі на сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

Державним бюджетом 2018 року передбачалася підтримка малих форм господарювання в АПК за програмою «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств», на яку було виділено 210,0 млн. грн. [3; 4].

Скористатися такою підтримкою мали можливість фермерські господарства, що мали в наявності землі сільськогосподарського призначення до 500 га та обсяг чистого доходу (виручки) за звітний рік до 15 млн. грн., а також сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи. Упродовж 2018 року фінансову підтримку за цією програмою отримали 5010 суб'єктів господарювання на загальну суму майже 203,3 тис. грн., в тому числі 6 кооперативів на суму майже 8,6 млн грн [4].

Державна фінансова підтримка фермерських господарств в Україні, організаційні зусилля державних та громадських організацій поєднуються із загальним скороченням кількості цих господарств. Основними причинами є несформованість ринкового середовища в аграрному секторі економіки, невизначеність очікуваних змін кон'юнктури ринку, проблемність вибору каналів збуту на альтернативних засадах.

Список літератури

1. Алейнікова О. В. Зарубіжний досвід державного регулювання розвитку АПК. *Інвестиції: практика та досвід*. № 16. 2011. С. 131-136. http://www.investplan.com.ua/pdf/16_2011/33.pdf (дата звернення: 28.03.2021)

2. Тернівський Т. Українське фермерство: особливості, проблеми, перспективи / Портал «Аграрний тиждень. Україна». Агрополітика, новини, технології, техніка, агрохімія та все про агробізнес. 1 березня 2021 р. URL: https://a7d.com.ua/agropoltika/aktualna_tema/firsthands/1827-ukrayinske-fermerstvo-osoblivosti-problemi.html (дата звернення: 28.03.2021).

3. Лупенко Ю., Фещенко В. Сучасні інструменти для фінансування аграрного сектору економіки: Україна фінансова - інформаційно-аналітичний портал Українського агентства фінансового розвитку. URL : http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/132.htm (дата звернення: 29.03.2021).

4. Маслак Н., Маслак О. Фінансово-кредитне забезпечення сільськогосподарських підприємств. *Пропозиція*. Інформаційний щомісячник. Український журнал з питань агробізнесу 2016. № 5. С. 20-26. URL : <http://www.propozitsiya.com/?page=149&itemid=5234&number=179> (дата звернення: 29.03.2021).

УДК 351

Остапчук М. В.

здобувач наукового ступеню доктор філософії (PhD)
спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»,
Державний університет «Житомирська політехніка»,

Сич С. О.

здобувач наукового ступеню доктор філософії (PhD)
спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»,
Державний університет «Житомирська політехніка»

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИРІШЕННЯ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ УРБАНІЗАЦІЇ

У світі все більше людей надають перевагу життю в міських районах перед сільськими. Вони вважають, що, проживаючи в місті, матимуть більші перспективи

для саморозвитку, для кар'єрного зросту та ін. Міста ростуть тому, що люди переїжджають із сільських районів у пошуках роботи, можливостей поліпшення умов життя і заради кращого майбутнього для своїх дітей. Уперше в історії людства вийшло так, що більше половини світового народонаселення проживає в містах.

Цей процес переходу людей із сільської місцевості до міста має назву «урбанізація». Урбанізація – це поступова зміна місця проживання людського населення із сільської місцевості до міських районів у поєднанні із загальним зростанням і розвитком міських поселень, зростанням питомої ваги міського населення, поширенням міського способу життя в певному регіоні, країні, світі [3].

Дане питання досліджували у своїх працях такі вчені, як В. Шукла, Д. Харві, М.Ф. Аверкіна, І.В. Гукалова, Н.В. Омельченко, Д.М. Кузьменко, Д.С. Бірюкова, С.І. Дорогунцов, В.В. Шкуро та інші.

Міський тип життя став домінуючим і разом з тим він досить вразливий через значну концентрацію населення і промислового виробництва, з яким пов'язане збільшення небезпеки для життя населення під впливом техногенного і соціального факторів, прояву природних та природно-техногенних аварій і катастроф [2].

Сучасний стан міського середовища України є результатом тривалого і складного процесу урбанізації.

Розширення масштабів та інтенсифікація діяльності, збільшення обсягу і різноманіття задіяного в ній природного матеріалу в умовах стихійного розвитку урбанізації виявилися небезпечними для людства, оскільки тягнуть за собою безліч негативних наслідків, низку урбоекологічних проблем. Незважаючи на переваги міського життя, міське середовище для людей є штучним і відірваним від природного. Штучне міське середовище шкідливо впливає на здоров'я населення через забруднення атмосферного повітря, дефіцит сонячного проміння, якість питної води, а також скученість населення, недостатність зелених насаджень тощо.

Небезпеку для здоров'я людей у місті становлять шумові, вібраційні навантаження, транспортні проблеми, вплив електричних, магнітних, електромагнітних, іонізуючих випромінювань. Такі «переваги» міського життя сприяють виникненню хвороб та швидкому розповсюдженню через високу щільність населення. Через це збільшується захворюваність та смертність населення, формуються патології у дітей.

У зв'язку з урбанізацією велика кількість землі постійно передається під будівництво промислових підприємств, житлових будинків і комунальних господарств. Передана місту земля не тільки вилучається з сільськогосподарського обороту, на ній практично повністю знищуються рослини і тварини. Звірі й птахи, які можуть мігрувати в інші місця, не завжди знаходять там необхідні умови для проживання.

Слід зазначити, що люди, які живуть у містах, не відрізняються стійким імунітетом до різних хвороб. Городяни частіше страждають від захворювань кровоносної, нервової та ендокринної систем.

Однією з найбільш важливих проблем урбанізації є екологічна небезпека для населення. Найбільш виразно й різноманітно екологічні наслідки господарської діяльності проявилися в межах урбанізованих територій.

Екологічні проблеми міст, головним чином найбільш великих з них, пов'язані з надмірною концентрацією на порівняно невеликих територіях населення, транспорту і промислових підприємств, з утворенням антропогенних ландшафтів, дуже далеких від стану екологічної рівноваги.

Серед найважливіших екологічних проблем, викликаних урбанізацією, слід зазначити наступні:

1. Скорочення сільськогосподарських угідь, землі які замінюються районами міської забудови, рекреаційними парковими зонами і лісовими масивами, необхідними для забезпечення відпочинку населення та у якості буферних зон, наприклад зон санітарної охорони, покликаних взяти на себе і нейтралізувати будь-які забруднення, що надходять у повітряне середовище з виробничих об'єктів, підприємств теплоенергетики та транспортних артерій.

2. Інтенсифікація використання енергетичних ресурсів, аж до їх виснаження за рахунок необхідності: освітлення території міста; інтенсивної експлуатації транспортних засобів; експлуатації багатьох очисних споруд і смітте-переробних заводів.

3. Погіршення стану повітряного середовища міста скиданням забруднюючих речовин в атмосферу транспортом, виробничими і теплоенергетичними об'єктами а також за рахунок підвищеної запиленості атмосфери.

4. Деградація водних ресурсів внаслідок їх вилучення для забезпечення потреб міста і забруднення водних об'єктів через повітряне середовище скиданням неочищених і недоочищених стічних вод у водні об'єкти.

5. Втрата і скорочення місць відпочинку, а також зелених масивів всередині і по периферії міст в яких здійснюється відновлення атмосферного кисню, нейтралізація забруднень, що випадають з повітря, а також зниження якості природної основи рекреаційних зон і, відповідно, їх реабілітаційній ролі.

6. Виникнення та вплив на організм людини електромагнітних полів та випромінювань, пов'язаних з лініями високовольтних електропередач, роботою передавальних радіостанцій, радарів метеослужби та інших джерел електромагнітного випромінювання.

7. Зміна мікрокліматичної обстановки, викликана тим, що більш тепле, в порівнянні з приміською зоною, але забруднене повітря, що формується на міській території, утворює стійкий вертикальний повітряний потік, що перешкоджає проходженню над містом вологих повітряних мас і тим самим створює додаткові умови стійкої посухи [1].

Великі міста є двигуном світової економіки, культурними, історичними, духовними, політичними та інноваційними центрами. Процеси урбанізації у світі зростають дуже швидкими темпами, все більше людей прагне саморозвинутися, до кращих умов життя, до перспективної роботи. Однак такий приплив людей до міста призводить і до негативних наслідків, особливо для навколишнього

середовища. Проте без раціональної взаємодії з природою розвиток людської цивілізації не буде можливим. Людина отримує все необхідне для життя: енергію, продукти харчування, матеріали, бере від природи емоційну та естетичну наснагу.

Урбанізація негативно впливає на всі компоненти біосфери. У великих містах забруднюється атмосферне повітря через рух різних видів транспорту, а також внаслідок викидів із промислових підприємств, тепло- й електростанцій. Будівництво багатоповерхових будинків негативно впливає на ґрунти. В містах втрачено різноманіття рослин і тварин. Велика кількість водних ресурсів використовується для різних потреб населення. Оскільки всі води прямують до Світового океану, міста вносять до нього токсичні речовини. Для покращення екологічної ситуації у світі доцільним було б озеленення міст, а також прагнення зробити робочі місця в селах, щоб менше людей покидали свій рідний дім.

Важливо вирішувати дану проблему. Одним з шляхів її подолання є екологізація системи освіти. Екологічна освіта представляє собою план дій, спрямованих на подолання споживацького ставлення до природи та її ресурсів, поєднання раціонального і емоційного у взаємовідносинах людини з природою, що ґрунтується на принципах добра, краси, розуму, свідомості й патріотизму.

Варто удосконалювати та покращувати методи екологічного виховання, залучати новітніх технологій. Такі дії призведуть до більш кращих результатів в плані виховання екологічної людини.

Тож, мета екологічного виховання це формування відповідального, дбайливого ставлення людини до природи, становлення економічної свідомості. Це являє собою дотримання моральних і правових принципів користування природою, діяльність із вивчення і охорони природи свого міста в сучасних умовах урбанізації.

Надзвичайно важливим завданням сьогодення є підготовка молодого покоління, яке має змогу усунути глибоку економічну кризу, в якій воно опинилось через незнання або ігнорування законів взаємовідносин між людиною і природою, споживацьке ставлення до останньої.

Саме екологічне виховання сучасних і майбутніх поколінь спроможне вирішити зазначені вище проблеми. Отже, для вирішення даної проблеми варто спрямувати зусилля на розвиток в суспільства екологічної культури, усвідомлення себе частиною природи, відчуття відповідальності за неї як за національне багатство, основу життя на Землі.

Список літератури

1. Проблематика урбанізації Лебідь М.Р. 21 МБГМ, Кузьмін К.С. 21 ГМ Керівник Ковальов О.О., асист.
2. Руденко Л.Г. Украина: Изменения городского пространства / Л.Г. Руденко, И.Г. Савчук // Український географічний журнал, 2013. - №2. – С.48 - 56.
3. Топчієв О.Г. Основи суспільної географії. Одеса: Астропринт. 2001. С. 560

УДК 351:614.2.001.73

Федоряко Л. В.

магістрантка 1 курсу кафедри
Публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Маслак Н. Г.

к.е.н., доцент,
Сумський національний аграрний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСУВАННЯ ПЕРВИННОЇ МЕДИКО-САНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Законом України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначено, що первинна медична допомога (ПМД) - це «медична допомога, що надається в амбулаторних умовах або за місцем проживання (перебування) пацієнта лікарем загальної практики – сімейним лікарем (ЛЗП-СЛ) і передбачає надання консультації, проведення діагностики та лікування найбільш поширених хвороб, травм, отруєнь, патологічних, фізіологічних (під час вагітності) станів, здійснення профілактичних заходів; направлення відповідно до медичних показань пацієнта, який не потребує екстреної медичної допомоги, для надання йому вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги; надання невідкладної медичної допомоги в разі гострого розладу фізичного чи психічного здоров'я пацієнта, який не потребує екстреної, вторинної (спеціалізованої) або третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги» [1, ст. 35-1].

В розглянутому законі та в Наказі Міністерства охорони здоров'я України «Порядок надання первинної медичної допомоги» зазначено, що лікар з надання ПМД - професіонал у галузі лікувальної справи (ЛЗП-СЛ, лікар-педіатр, лікар-терапевт), який перебуває у трудових відносинах із надавачем ПМД або провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа-підприємець та особисто надає ПМД [1; 2].

Первинна медико-санітарна допомога (ПМСД) визнана Всесвітньою Організацією Охорони Здоров'я (ВООЗ) найбільш важливим елементом національних систем охорони здоров'я (ОЗ). ПМСД направлена на вирішення основних проблем ОЗ населення та включає, крім іншого, заходи щодо зміцнення здоров'я, профілактики й реабілітації (слід визначити, що 25-30% обсягу роботи сімейного лікаря, який займається наданням ПМСД, мають складати профілактичні заходи). Реалізація цих функцій на практиці залежить від багатьох факторів, серед яких не останню позицію займає механізм фінансування.

Державне регулювання фінансування сфери охорони здоров'я в цілому та ПМСД, як її складової, передбачає розгляд таких питань: визначення ролі та участі держави у процесі фінансування; наявність органу (інституції), який виконує функції замовника медичних послуг та є розпорядником державних коштів; види медичних послуг та наявність гарантованих на безоплатне отримання населенням (формування пакету медичних послуг за програмою медичних гарантій (ПМГ)); дієвість системи контролю за цільовим використанням коштів та якістю наданих медичних послуг.

Щодо першого питання, то дослідження багатоканальності джерел фінансування системи охорони здоров'я зарубіжних країн, було констатовано, що жодна країна не обмежується єдиним джерелом формування коштів для фінансування. В Україні в «Національній стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 роки» було також передбачено, що «збільшення обсягу державного фінансування без зміни інфраструктури не забезпечить вирішення наявних проблем ... Додаткові джерела фінансування та нові організаційні моделі об'єднання коштів (наприклад, від страхування) повинні використовуватися лише після того, як перехідний процес буде належним чином підготовлено. Джерелом більшої частини фінансування повинні залишитися надходження від податків із поступовим зменшенням платежів пацієнтів» [3, с. 26]. Таким чином, Україна обрала шлях до побудови бюджетно-страхової моделі фінансування. Основними джерелами фінансування у даній моделі є бюджет та фонд соціального медичного страхування.

Кабінет Міністрів України (КМУ) було визначено єдиного національного замовника медичних послуг – центральний орган виконавчої влади Національну службу здоров'я України (НСЗУ). НСЗУ виконує функції страховика та єдиного стратегічного замовника медичних послуг і лікарських засобів у рамках ПМГ.

ПМГ визначається обсяг медичних послуг та лікарських засобів, які оплачуються за рахунок державного бюджету. Крім того, в рамках Державного бюджету України щорічно затверджуються тарифи для оплати визначених послуг. 25 квітня 2018 року КМУ ухвалив Постанову №407 «Про затвердження Порядку реалізації державних гарантій медичного обслуговування населення за програмою медичних гарантій для первинної медичної допомоги на 2018 рік», якою було регламентовано порядок укладення договорів з НСЗУ. Аналогічні постанови затверджуються на кожен календарний рік.

Механізми фінансування медичних послуг за результатами наданої допомоги запроваджуються поступово, починаючи з ПМД, яка з липня 2018 року фінансувалася за капітаційною ставкою [4, с. 26-27].

Недостатній рівень фінансування не дозволяє органам місцевого самоврядування забезпечити виконання вимог ПМГ та виконувати делеговані державою повноваження на забезпечення доступності і безоплатності медобслуговування. Ускладнюється питання ситуацією з пандемією коронавірусної хвороби 2019 (COVID-19), спричиненою SARS-CoV-2. У 2021 р. Законом України «Про Державний бюджет на 2021 рік» на вакцинацію проти COVID-19 передбачено 2,6 млрд. грн.

Список літератури

1. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України 19 листопада 1992 р. № 2801-XII / Верховна Рада України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення: 23.03.2020).
2. Порядок надання первинної медичної допомоги: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 березня 2018 р. №504 / Міністерство охорони здоров'я України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0348-18#Text> (дата звернення: 23.03.2021).
3. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2020 років. URL: <http://healthsag.org.ua/strategiya>. (дата звернення: 25.03.2021).
4. Як організувати систему надання первинної медичної допомоги на місцевому рівні: Операційне керівництво / Баценко Д., Брагінський П., Бучма М. та ін.. Київ, 2018. Видання 1. 367 с. URL: https://moz.gov.ua/uploads/0/4992-phc_operational_manual_apr_2018_fin_web1.pdf (дата звернення: 28.03.2021).

УДК 614.2:001.73:658

Бабич В. О.

магістрант 1 курсу кафедри
Публічного управління та адміністрування,
Сумський національний аграрний університет

Науковий керівник:

Маслак О. М.

к.е.н., доцент,
Сумський національний аграрний університет

СУТНІСТЬ ЯКОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ ЯК ОБ'ЄКТА УПРАВЛІННЯ

В умовах реформування системи охорони здоров'я та формування ринку надання медичних послуг в Україні, тема якості медичної допомоги набуває актуальності, як з точки зору побудови системи управління якістю (СУЯ) в закладі охорони здоров'я (ЗОЗ), так і з точки зору державного управління якістю медичних послуг в цілому.

Ключовим моментом у сфері управління якістю медичної допомоги є стандартизація, якій підлягають усі елементи системи управління. Встановлено, що в Україні стандартизація організаційних технологій започаткована Концепцією управління якістю медичної допомоги, а механізми застосування процесного підходу викладені в положеннях міжнародних стандартів ISO серії 9000 та ISO 9001. У багатьох країнах вимоги проходження ЗОЗ процедури сертифікації на відповідність цим стандартам визначено законодавчо [1, с. 33].

В Концепції розвитку охорони здоров'я населення України, закріплено, що «з метою досягнення належного рівня здоров'я населення держава зберігатиме контроль за механізмами забезпечення обсягу та якості медичної допомоги». Указом Президента України «Про невідкладні заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення» також вимагалось розроблення проекту Плану дій з реформування системи охорони здоров'я населення, в якому передбачалося впровадження в діяльність ЗОЗ стандартів медичної допомоги. Крім того, Указом Президента України «Про додаткові заходи щодо реформування системи охорони здоров'я населення» в черговий раз була приділена увага питанням підвищення якості медичної допомоги, зокрема Міністерству охорони здоров'я України було надано завдання щодо забезпечення впровадження системи контролю за якістю медичної допомоги.

Аналіз наявних підходів до визначення категорій «якість», «якість медичної допомоги» та «якість медичних послуг», дозволив визначити, що існує велика кількість розумінь цих понять, а також обґрунтованою є точка зору Стеценко В. Ю., який розділив підходи на три групи: наукові, офіційно-юридичні та міжнародні [2].

З точки зору наукового підходу враховується класичні визначення якості. З одного боку – це наявність суттєвих ознак, властивостей, особливостей, що відрізняють один предмет або явище від інших [3], з іншого – це компроміс між бажаннями та можливостями [4, с. 6]. Щодо якості медичних послуг, то це не тільки

відповідність певним стандартам та відсутність негативних наслідків від медичних втручань, а і також, їх економічність та пріоритетна орієнтованість на споживача, тобто на задоволення його потреб. Певна група науковців під якістю медичної допомоги з точки зору наукового підходу, розуміє властивість взаємодії лікаря та пацієнта [5]. За даними деяких робіт, якість медичної допомоги розглядається через відповідність потребам пацієнта з урахуванням можливостей медичної науки та практики і за умов ефективного використання наявних ресурсів [6, с. 68].

Офіційно-юридичні визначення репрезентовані на рівні Міністерства охорони здоров'я (МОЗ) України та в трактування з цієї позиції вводиться критерій фінансування. Якість медичної допомоги, з цієї позиції – це «належне (відповідно до стандартів, клінічних протоколів) проведення всіх заходів, які є безпечними, раціональними, прийнятними з точки зору коштів, що використовуються в даному суспільстві і впливають на смертність, захворюваність, інвалідність» [7].

З огляду на міжнародне трактування, доцільно звернути увагу на визначення ВООЗ як «сукупність характеристик, які підтверджують відповідність наданої медичної допомоги потребам пацієнта (населення), його очікуванням, сучасному рівню медичної науки та технології» [8].

Крім того, було визначено, що часто дослідники виділяють ще два аспекти якості медичної допомоги: технічний та особистий. При цьому, під технічною якістю розуміється ефективність діагностики та лікування, а під особистісною – процес надання медичної послуги з точки зору сприйняття її пацієнтом. [9, с. 66].

З точки зору управління, актуальним є використання трактування якості з точки зору можливості її оцінки та контролю. З такого погляду, фахівці виділяють такі складові якості, як структурна якість, тобто умови надання медичної допомоги; якість технології, при оцінці якої визначають оптимальність набору лікувально-діагностичних заходів, стосовно конкретного хворого та якість результату – коли оцінюється співвідношення фактично досягнутих і запланованих результатів.

Список літератури

1. Хімічева Г. І., Пономаренко Н. А. Контроль і оцінка якості медичних послуг за вимогами ДСТУ ISO 9001:2009. *Восточноевропейский журнал передовых технологий*. 2010. №3/4 (45). С. 33-36. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vejpt/2010_3_4/EEJET_3_4_2010_33-36.pdf (дата звернення: 21.03.2021).
2. Стеценко В. Ю. Якість медичної допомоги: адміністративно-правовий вимір. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція*. 2013. №6-1. Том 1. С. 199-201. URL: [file:///C:/Users/admin77/Downloads/Nvmgu_jur_2013_6-1\(1\)_52.pdf](file:///C:/Users/admin77/Downloads/Nvmgu_jur_2013_6-1(1)_52.pdf) (дата звернення: 23.03.2021).
3. Гафуров Б.С. Контроль качества медицинской помощи - основа в системе защиты прав пациента. *Проблемы управления здравоохранением*. 2004. № 3. С. 22-25.
4. Воробьев П. А. Качество медицинской помощи: проблемы оценки, контроля и управления. *Проблемы стандартизации в здравоохранении*. 2007. №10. С. 6–14.
5. Пасмор М.С. Система управління якістю у сфері охорони здоров'я як чинник стабілізації та розвитку галузі. *Соціальна економіка*. 2017. Випуск 53 (1). С. 92-95. URL: <https://periodicals.karazin.ua/socconom/article/view/9780/9301> (дата звернення: 24.03.2021)
6. Карамішев Д. В. Управління якістю медичної допомоги в контексті інноваційних перетворень системи охорони здоров'я. *Главный врач*. 2007. № 8. С. 68–71.
7. Порядок контролю та управління якістю медичної допомоги: Затверджений Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 26 березня 2009 р. №189 / Міністерство охорони здоров'я України. URL: www.moz.gov.ua/ (дата звернення: 24.03.2021).

8. Лехан В.М., Крячкова Л.В., Волчек В.В. Проблеми та перспективи перебудови стаціонарної медичної допомоги вторинного рівня. *Східноєвропейський журнал громадського здоров'я*. 2008. Т.2. № 2. С. 44-52.

9. Лехан В. М., Волчек В. В., Тищенко І. В. Якість стаціонарної допомоги та шляхи її поліпшення очима пацієнтів. *Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України*. 2007. № 2. С. 66–71.

УДК 657

Нікончук М. А.

студент,

Державний університет інтелектуальних
технологій і зв'язку

Науковий керівник:

Коляденко В. А.

доцент кафедри,

Державний університет інтелектуальних
технологій і зв'язку

УДОСКОНАЛЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ ВИДАТКАМИ НА ОПЛАТУ ПРАЦІ БЮДЖЕТНОЇ УСТАНОВИ

На сьогодні кожен господарюючий суб'єкт, здійснюючи свою діяльність, має на меті отримати максимальний прибуток при мінімальних витратах. Тому, будь-який підприємець повинен вміло використовувати дані фінансової звітності, оскільки на їх основі можна ретельно розглянути й оцінити фінансовий стан підприємства та прийняти виважені управлінські рішення. Фінансова звітність також є необхідною для зовнішніх і внутрішніх користувачів, оскільки, забезпечує їх повною, правдивою та неупередженою інформацією про господарюючий суб'єкт. Такими користувачами можуть бути: банки, інвестори, власники, постачальники, замовники, працівники підприємства та органи державного управління.

Майже кожне підприємство завжди потребує додаткових джерел фінансування. Задля того щоб привабити зовнішніх кредиторів, підприємство надає їм інформацію про свою господарську діяльність, зазвичай, за допомогою звітності. Якщо у звітності інформація, яка стосується фінансового стану підприємства як за звітний період, так і за попередні роки, має позитивний характер, то існує більша вірогідність залучення додаткових джерел фінансування.

Окрім того, фінансова звітність є досить ваговою не тільки для зовнішніх, але і для внутрішніх користувачів, керівництва та персоналу підприємства. За допомогою наведених даних у звітності, можливо зробити детальний аналіз показників фінансового майнового стану підприємства, його платоспроможності та рентабельності.

Основам теоретичних і методологічних аспектів, питань формування, аналізу і аудиту показників звітності, присвячено безліч досліджень вітчизняних вчених (П.Я. Хомина, С.В. Голова, Ф.Ф. Бутинця, В.К. Савчука, В.О. Шевчука, В.В. Сопка, М.Я. Дем'яненко та інших науковців).

Дослідженням проблем звітності, її аналізу в сучасних умовах займалися такі відомі зарубіжні вчені: Е.С. Хендріксен, Я.В. Соколов, Н.П. Кондраков, В.В. Ковальов, А.Д. Шеремета, О.В. Єфімов, Ж. Рішар, Л. Бернстайн та інші.

Всі ці вчені досягли значних результатів у процесі дослідження проблем складання та подання фінансової звітності, їх вирішення та складання пропозицій щодо удосконалення. Важливим є те, що досить вагомим для вітчизняних вчених є досвід зарубіжних науковців, проте, перш ніж використовувати його в практиці, варто звернути увагу на основні аспекти сучасного розвитку України.

Основною формою звітності являється Баланс, який відображає активи підприємства, його зобов'язання та власний капітал на певну дату та в тисячах гривень без десяткових знаків. Важливим для проведення аналізу фінансового стану підприємства також є Звіт про фінансовий стан підприємства, який містить інформацію про отримані доходи, здійснені витрати та фінансові результати підприємства. Звіт про рух грошових коштів включає інформацію про грошові кошти підприємства за звітний період. Звіт про власний капітал складається з метою виявлення змін в складі власного капіталу підприємства за звітний період. Інформація, яка не вказана в даних звітах, але є досить важливою для розкриття фінансового стану підприємства наводиться в Примітках до річної звітності.

Фінансова звітність підприємства формується наприкінці звітного періоду – календарного року. В останній день звітного року складається баланс підприємства. Перед тим як скласти фінансову звітність в кінці року, необхідно провести на підприємстві інвентаризацію активів, зобов'язань та власного капіталу підприємства.

За допомогою аналізу фінансової звітності можливо здійснити: попередню (загальну) оцінку фінансового стану підприємства; аналіз платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; аналіз використання капіталу; аналіз кредитоспроможності підприємства та ліквідності його балансу; аналіз ризиків та інші.

Задля якісного проведення аудиту фінансової звітності підприємства необхідні дані, які містяться у: бізнес-плані; розшифруванні дебіторів і кредиторів; розрахунку нормативу власних обігових коштів; Головній книзі; балансі; звіті про фінансові результати; звіті про рух грошових коштів; звіті про власний капітал; податковій звітності; статистичній звітності; первинній документації; реєстрах бухгалтерського обліку.

В сучасних умовах суттєво зростає роль звітності підприємства, цінність якої визначається придатністю комплексно характеризувати діяльність суб'єктів господарювання.

Фінансова звітність підприємства забезпечує користувачів необхідною інформацією щодо купівлі, продажу, та володіння цінними паперами, участі в капіталі підприємства, регулювання господарської діяльності підприємства, аналізу основних показників та інших рішень. За результатами проведеного аналізу можемо стверджувати, що фінансова звітність підприємства повністю відповідає вимогам чинного законодавства. Складання та подання фінансової звітності регламентується Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а також такими нормативними документами: НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до

фінансової звітності»; НП(С)БО 2 «Консолідована фінансова звітність»; П(С)БО 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах».

Здійснене нами дослідження показало, що на сьогодні питання аудиту фінансових результатів підприємства є вагомим етапом проведення аудиту фінансово-господарської діяльності. Саме від того чи правильно підтверджено аудитором обсяг доходів, витрат і фінансових результатів залежить правильність визначення отриманого підприємством прибутку. В цьому, насамперед, зацікавленні власники підприємства. Після проведення аудиту фінансової звітності підприємства можна не тільки позбутися помилок та недоліків, але і виявити можливі резерви збільшення доходів.

Список літератури

1. Блакита, Г. В. Бухгалтерський облік. Практикум : Навчальний посібник / Г. В. Блакита, Н. О. Ромашевська. – К : ЦУЛ, 2010. – 152 с.
2. Лобода Н.О. Організація обліку: навч. посіб. / Костишина М.Т., Киричук У.М., Лобода Н.О., Демко М.Я. – Львів: ЛДФА, 2011. – 192 с.
3. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: навчальний посібник для вузів. – К.: Алерта, 2010.- 584 с
4. Подольська В.О., Яріш О.В. Фінансовий аналіз: підручник / Подольська В.О. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 488 с

УДК 658:37.041

Кучер К.

студентка,

Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

Науковий керівник:

Кравченко О. О.

к. н. е., доцент кафедри
менеджменту та економічної безпеки,
Черкаський національний університет
імені Б. Хмельницького

ДОСЛІДЖЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ КЕРІВНИКА ПІДПРИЄМСТВА

Питання щодо ставлення до праці та трудової діяльності, а також самоменеджменту керівника безпосередньо пов'язані з прогнозуванням успішності працівників, підвищенням продуктивності праці, а також ефективністю персонального менеджменту. Проблема ставлення до праці керівників в даний час викликає великий інтерес у дослідників. Розуміння залежності розвитку і динаміки ставлення до праці дозволить найкращим чином керувати співробітниками з урахуванням не тільки їх виробничих показників, а й індивідуальних особливостей як працівника, тобто використання всього потенціалу персонального менеджменту.

Облік внутрішньо-організаційних і поза організаційних чинників, впливу яких піддається керівник, дозволяє прогнозувати і планувати діяльність керівника. Ставлення до праці керівника – значуща характеристика персонального менеджменту, на підставі якої можливо регулювати діяльність організації.

Провести оцінку роботи керівника підприємства можна на основі дослідження елементів самоменеджменту [1]:

- самомотивація керівника;
- планування своєї діяльності;
- прийняття рішень;
- реалізація та організація;
- інформація та комунікація.

Перший елемент самоменеджменту – це самомотивація, яка розглядається нами як процес не тільки створення і підтримки, але і реалізації власних мотивів, заснованих на свідомому виборі людини і спрямованих на задоволення його потреб. Поділяють зовнішню і внутрішню самомотивацію особистості [2].

Основні позиції категорії внутрішня самомотивація стосуються інтелектуальних здібностей керівника, його соціального статусу, а також самоаналізу і його наслідків, кар'єрного самоменеджменту тощо.

Наступний елемент, який підлягає оцінці – це зовнішня самомотивація керівника, яка виражається в зовнішніх атрибутах (представницький кабінет, службовий транспорт, особистий водій тощо), громадській думці, яка сформована щодо керівника, його затребуваності, як професіонала, а також в усвідомленості визнаного лідерства.

Друга складова самоменеджменту, що підлягає оцінці за допомогою інтерв'ю – це планування керівником своєї діяльності. Планування в самоменеджменті проявляється в ефективному управлінні робочим часом: складанні планів на день, тиждень, місяць тощо; ведення щоденника, використання планувальників, спеціальних програм на комп'ютері або телефоні для упорядкування особистих справ.

Наступний блок аналізу відношення керівника до самоменеджменту – це прийняття рішень, щоб заплановані на папері дії перетворилися в реальний результат.

Наступний блок елементів з дослідження ставлення керівників до самоменеджменту - це реалізація і організація робочого процесу.

Одна з найважливіших складових, яка забезпечує досягнення цілей самоменеджменту керівника – це самоконтроль, який визначається як здатність контролювати свої емоції, думки і поведінку. Самоконтроль ґрунтується на волі – вищій психічній функції, яка обумовлює здатність людини приймати усвідомлені рішення і втілювати їх у життя. Самоконтроль є найважливішим елементом в здатності людини досягати поставлених цілей. Рівень самоконтролю визначається як вродженими генетичними характеристиками, так і психологічними навичками керівника.

Останній блок елементів аналізу відносини керівників до самоменеджменту – це інформація і комунікація. Незважаючи на те, що дані компоненти більше відносяться до зовнішніх щодо особистості людини, вони роблять значно впливають на ефективність організації самоменеджменту керівника.

Таким чином, аналізуючи тенденції інноваційного розвитку економіки, можна зробити висновок, що сучасний її стан впливає на кваліфікаційні компетенції персоналу українських компаній, включаючи їх топ-менеджмент. Все більшого значення набуває розвиток особистісного потенціалу та вміння працювати в команді.

Саме тому досягнення гармонії цих характеристик є головною метою сучасного персонального менеджменту.

Список літератури

1. Бабчинська О.І., Мідляк А.К. Самоменеджмент як складова професійного розвитку персоналу. *Електронний журнал «Ефективна економіка»*. № 9. 2016. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5151>
2. Продіус О.І., Песчанська В.Г., Смородінова А.С. Роль самоменеджменту в формуванні іміджу керівника. URL: <http://vestnikdnu.com.ua/archive/201374/119-125.htm>

УДК 657.44

Пелехова О. В.

магістр «Бізнес-адміністрування»
кафедри управління та адміністрування,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,
Ковалевська А. В.
к.е.н., доцент,
доцент кафедри управління та адміністрування,
ННІ «Каразінська школа бізнесу»
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

**УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВА**

Розвиток ринкових відносин в економіці нашої країни, стрімкі та невід'ємні зміни, що відбуваються, необхідність швидкого та гнучкого реагування кожного ринкового суб'єкту на численні трансформації збільшують потребу управлінців підприємств у актуальній інформації для ухвалення рішень та посилюють важливість питань удосконалення управлінського обліку на підприємствах задля ефективної реалізації менеджменту. Можна однозначно стверджувати, що сучасні власники та менеджмент підприємства потребують максимально обґрунтованої, об'єктивної та неупередженої інформації щодо реального фінансово-майнового стану суб'єктів господарювання, їх фінансової стабільності, перспектив розвитку тощо.

На сьогодні майже доведеною є теза, що сучасний менеджер не може обійтися у своїй щоденній діяльності без актуальної інформації, яка накопичується, обробляється та представляється у певній інформаційній системі. Безпосередні результати діяльності менеджера, можливість та ймовірність досягнення сформульованих цілей і поставлених завдань великою мірою залежать від інформації, яка використана у процесі планування, координації, контролю та регулювання управлінською діяльністю. Саме така інформація має бути представлена у сформованій системі управлінського обліку.

Автори роботи [2] відмічають, що тривалий час управлінський облік мав другорядне значення порівняно із фінансовим обліком. Однак розширення підприємств, зміни в технологіях, державне регулювання, а також підвищення освітнього рівня менеджерів за останні десятиріччя прискорили розвиток управлінського обліку і призвели до широкого визнання його як спеціальної області

дослідження. Саме тому впровадження управлінського обліку на підприємствах є необхідною передумовою їх успішної роботи, створення оптимальної ринкової інфраструктури, виживання підприємств в умовах вільної конкуренції та зростання їх економічного потенціалу.

Мета та завдання управлінського обліку завжди залежать від потреб системи управління підприємством. Ми цілком згодні з позицією авторів роботи [6, с. 1016], які наголошують на тому, що «в сучасних умовах управлінський облік є одним з найефективніших способів забезпечення управління підприємством інформацією, яка має відповідати загально визначеним вимогам, що постійно видозмінюються та доповнюються». В роботі [4, с. 202] зауважено, що «управлінський облік розширює фінансовий облік, є інструментом комунікації між виробництвом та управлінням, а саме – надає інформацію для менеджерів вищої ланки, відповідальних за досягнення цілей, для вирішення внутрішніх проблем, пов'язаних з підвищенням ефективності діяльності та оптимізації використання ресурсів». Опрацювання фахової літератури показало, що доцільно вирізняти наступні основні особливості управлінського обліку: 1) орієнтація на користувача інформації та оперативність надання даних; 2) оперативність, яка зумовлена тим, що інформація для прийняття рішень і контролю буде корисна тільки в тому випадку, коли вона вчасно передається користувачам.

Фоміна О.В. визначає: «Сучасний управлінський облік має базуватися на формуванні та використанні його функціональної корисності для системи управління, оскільки він повинен забезпечувати координацію, взаємодію та узгодженість окремих елементів менеджменту підприємства у досягненні тактичних та стратегічних цілей» [5, с. 20]. Таким чином, управлінський облік та його важливість для топ-менеджменту зумовлена даними, що він формує, а також надає можливість контролю та аналізу, стратегічного та тактичного управління, систематизації інформації на запит управління. Крім того, в управлінському обліку підприємство самостійно обирає методи обліку витрат, калькулювання, доходи та результати діяльності [4, с. 202]. Важливий висновок зроблено в роботі [1, с. 296]: «на сучасному етапі свого розвитку управлінський облік на підприємстві являє собою не просто облікову систему, а й починає ставати основним ключовим ядром всієї системи управління організацією в цілому. Інакше кажучи, сучасний управлінський облік є інтегрованою системою управління підприємством, що формує і забезпечує інформацією про результати діяльності – фінансових, часових, якісних, вартісних тощо – як всього підприємства в цілому, так і його окремих складових – структурних підрозділів, співробітників, проектів тощо».

Сутність управлінського обліку полягає у створенні інформації для здійснення ефективного управління за відповідними рівнями: оперативним, стратегічним, тактичним [3, с. 16]. Американська асоціація бухгалтерів дуже конкретно виокремлює управлінський аспект в бухгалтерському обліку: це процес ідентифікації інформації, обчислення й оцінки показників та надання даних користувачам інформації для вироблення, обґрунтування і ухвалення управлінських рішень. Під цим звичним сьогодні терміном розуміється особлива система всередині корпоративного управління витратами й обіговими коштами з метою оптимізації використання капіталу, зростання рентабельності, поліпшення фінансових і нефінансових показників підприємства та, звичайно ж, отримання лідируючих позицій на ринку [1, с. 296].

Аналіз фахової літератури дозволяє зробити висновки, що вчені і практики визначають управлінський облік як у широкому, так і у вузькому значенні. Так, у вузькому значенні дане поняття частіше за все трактують як підсистему бухгалтерського обліку, що включає збір, реєстрацію і узагальнення інформації. У широкому розумінні управлінський облік є системою управління підприємством, що охоплює всі функції управління: планування, організацію, власне облік, контроль, аналіз, ухвалення рішень. Такий підхід ототожнює весь управлінський облік із системою управління підприємством.

Результати порівняння і визначення особливостей управлінського обліку порівняно до фінансового обліку представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Відмінності між фінансовим і управлінським обліком

Ознака	Фінансовий облік	Управлінський облік
Мета	надання інформації загального призначення в усіх видах господарських операцій	надання інформації для прийняття управлінських рішень, забезпечення планування та контролю
Користувачі	зовнішні (аудитори, контрагенти, інвестори) та внутрішні (власники, менеджери різних рівнів)	внутрішні (власники, керівники та менеджери різних рівнів доступу)
Об'єкт	підприємство в цілому	окремі структурні підрозділи, напрямки, проекти, продукти
Характеристики	1. ретроспективний 2. обов'язковий і жорстко регламентований 3. періодичний збір і обробка інформації 4. відкрита та публічна інформація	1. ретроспективний та прогнозний 2. у міру потреби за своїми правилами 3. оперативний збір та обробка інформації 4. конфіданційний

Доходимо висновку, що основну мету впровадження і використання сучасної системи управлінського обліку на підприємстві можна сформулювати таким чином: достатнє і своєчасне забезпечення всіх рівнів управління плановою, фактичною і прогновною інформацією, необхідною для прийняття обґрунтованих управлінських рішень на основі оперативного та детального збору, систематизації і аналізу інформації. Проведені дослідження дозволяють зробити наступні висновки. По-перше, управлінський облік є конкурентним, неконсервативним, на відміну від фінансового, обліком, який дає змогу використовувати для забезпечення інформаційних вимог різні методи, які за власною суттю є як взаємозамінними, так і взаємодоповнюючими. Відповідно, кожне підприємство фактично має власну індивідуальну модель управлінського обліку, яка є певною мірою «ноу-хау», внутрішньою перевагою, яка також є комерційною таємницею.

Важливою відмінністю управлінського обліку від бухгалтерського є відсутність одного єдиного стандарту: управлінський облік індивідуальний на кожному підприємстві. Кожне підприємство має свої цілі, пріоритети, інтереси, стратегії, цінності, традиції, культуру, які відрізняються від того ж набору атрибутів в інших підприємствах. У кожного підприємства свої особливості в управлінні бізнесом, організаційна структура, фінансова стратегія, політика ціноутворення, система розподілу і передачі відповідальності, партнери, проблеми, ринки збуту продукції.

Тому немає такої сили, яка змогла б змусити більшість підприємств підкоритися якомусь одному стандарту в управлінні бізнесом. У той же час, для забезпечення підвищення ефективності управління та досягнення цілей і завдань підприємства дуже важливо впроваджувати та постійно удосконалювати систему управлінського обліку.

Список літератури

1. Акімова Н. С., Топоркова О. В., Наумова Т. А. Удосконалення системи управлінського обліку торгової організації в конкурентному середовищі. Проблеми економіки. № 4 (38), 2018. С. 294-300. URL: <http://oaji.net/articles/2019/728-1552905977.pdf>
2. Довжик О.О., Гаркуша С.А. Управлінський облік на сільськогосподарських підприємствах: особливості побудови. URL: <http://repo.snau.edu.ua/bitstream/123456789/1753/1/>
3. Карпенко О. В., Карпенко Д.В. Управлінський облік: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 296 с.
4. Королюк Н. М., Лозинський Д. Л. Роль організації та інформаційного забезпечення управлінського обліку на підприємстві: реалії та перспективи. Бізнес Інформ. № 4, 2016. С. 201-205. URL: http://business-inform.net/export_pdf/business-inform-2016-4_0-pages-201_205.pdf
5. Фоміна О.В. Управлінський облік у торгівлі : монографія. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 468 с.
6. Шворак А.жМ., Гадзевич О.І., Слепченко К.О. Модель управлінського обліку як інструмент процесу прийняття рішень на авіаційних підприємствах. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. Випуск 14, 2016. С. 1016-1020. URL: <http://global-national.in.ua/archive/14-2016/204.pdf>

УДК 65:331

Полюк М. І.

к.е.н., доцент кафедри
управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет

ЗНАЧЕННЯ УПРАВЛІНЦЯ У ПРОЦЕСІ ГЕНЕРАЦІЇ РІШЕННЯ НА УСПІХ

Професійний підхід менеджера до реалізації запланованих завдань, першочергово передбачає самоорганізацію його дій. На власному прикладі він повинен демонструвати зразок виконавчої дисципліни і вимогливості, прагнути до того, аби його рішення були чіткими та зрозумілими, раціональними та реальними у виконанні, що пришвидшить організаційний успіх. Зважати на те, що лише спільна діяльність трудового колективу, дає більший ефект спільних зусиль, аніж результат кожного зокрема.

А головне, потрібно чітко усвідомлювати, що життєво важливим для кожної організації є задоволення роботою. Розуміння та аналіз цього веде організацію на шлях до успіху. Задоволеність роботою покращує ефективність роботи працівників. Також існує і протилежна думка, що продуктивність викликає задоволення.

У будь-якому разі задоволення роботою - це досить складні явища, на які впливає багато змінних. Якщо задоволення відсутнє, рівень виробництва нижчий, люди нещасні, зростає оборот та багато інших негативних фактів. Таким чином, один факт не викликає сумнівів, керівництво повинно дбати про задоволення роботою.

Організаційний успіх та задоволеність роботою - це вершина і кінець ланцюга. Задоволені працівники створюють більшу цінність для організацій і, як результат, є кращі продуктивніші результати. Хоча задоволення занадто важко досягти. Деякі працівники можуть бути задоволені певними аспектами своєї роботи та незадоволені рядом інших. Задоволеність роботою сама по собі є складною концепцією і її важко об'єктивно виміряти.

На рівень задоволеності роботою впливає широкий спектр змінних, що стосуються індивідуальних, соціальних, культурних, організаційних та факторів навколишнього середовища [5] Також задоволення від роботи залежить від очікувань, сама оцінка, соціальні норми, соціальні порівняння, співвідношення вкладів і результатів та відданість, і це показує невловимість задоволення роботою як концепцію.

Щоб краще зрозуміти задоволення від роботи, ми повинні враховувати можливості, які вона пропонує людині.

У економічній літературі існує ряд принципів для задоволення працівників. Найважливіша, до якої належить ієрархія потреби Маслоу. У цій теорії вчений припускає, що індивідуальні потреби починаються від основної потреби (їжа, тканина та притулок) і закінчуються на рівні само актуалізації. Своє бачення мав і Дейл Карнегі у своїй праці «Як насолоджуватися життям і отримувати задоволення від роботи» [3].

З приводу пошуку зв'язку між задоволеністю роботою та фірмовою цінністю стверджується, що задоволення від роботи позитивно співвідноситься з прибутками акціонерів, але лише в довгостроковій перспективі. Навіть якщо менеджерам вдасться отримати зовнішню перевірку рівня задоволеності роботою своїх робочих місць, наприклад, шляхом опитування кращих компаній або зовнішніх консультантів, вплив на ціну акцій навряд чи буде негайним. За умови, якщо нематеріальні активи незалежно перевірені та широко оприлюднені, ринок, однаково, не повністю оцінює їх.

На додаток до часового проміжку між досягненням високої задоволеності роботою та цією якістю, що оцінюється фондовим ринком, також потрібен час, щоб управлінські дії переживали задоволення роботою. [2]

У роботі пов'язується процес задоволення роботою, описуються основні фактори, що викликають задоволення. Аналізуючи все вище зазначене, пропонуються рекомендації, які повинні враховувати менеджери організацій для досягнення кращих результатів, задовольняючи працівників та зменшуючи ризик на шляху організаційного успіху.

Список літератури

1. Дейл Карнегі. Як насолоджуватися життям і отримувати задоволення від роботи / Переклад І.Іванченко // КМ_БУКС, 2020. – 200с.
2. Ден С. Кеннеді. Безжальний менеджмент та ефективність людських ресурсів / Переклад Т. Мухамедшина // Фабула, 2019. – 304с.
3. Solomon Oyetola Olusegun. Influence of Job Satisfaction on Turnover Intentions of Library Personnel in Selected Universities in South West Nigeria // <http://digitalcommons.unl.edu/libphilprac/914>
4. Тетяна Мостенська. Організаційна поведінка / В. Новак, О. Ільєнко. – К.: Командор, 2013. – 498 с.

УДК 33:331

Олійник Т.
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
кафедри управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника,
Полюк М. І.
к.е.н., доцент кафедри
управління та бізнес-адміністрування,
Прикарпатський національний університет

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ В КОЛЕКТИВІ ТА МЕТОДИ ЙОГО ОЦІНЮВАННЯ

Особистісні відчуття робітника в робочому середовищі мають велике значення на продуктивність його праці. Сукупність таких відчуттів формують соціально-психологічний клімат в колективі, який визначає ступінь комфортності в спільній діяльності, груповій взаємодії. Соціально-психологічний клімат – це якісний аспект взаємодії членів колективу в організації, що сприяє або перешкоджає продуктивній, творчій, спільній діяльності та всебічному розвитку особистості у групі [1]. Відчуття працівником задоволення виконуваною роботою та сприйняття робочого середовища, як психологічно безпечного місця має вплив на продуктивність праці [2]. На думку Н. І. Жигайло рівень конфліктності в колективі залежить від рівня задоволеності працівників виконуваною роботою [3].

Фактори, що мають вплив на якість соціально-психологічного клімату в колективі:

1. глобальне макросередовище – це обстановка в суспільстві, сукупність економічних, культурних, політичних та інших подій;
2. локальне макросередовище – розмір колективу, віковий, статевий, етнічний склад, тощо;
3. фізичний мікроклімат – умови праці: температура, вологість, освітленість, чистота, шум, тощо;
4. задоволеність роботою – наскільки робота є для людини цікавою, різноманітною, творчою, чи відповідає вона його професійному рівню, чи дозволяє реалізувати творчий потенціал, професійно зростати.
5. привабливість роботи – наявність матеріального та морального стимулювання, соціального забезпечення, інформаційного забезпечення, перспектив кар'єрного росту, можливостей для підвищення свого професіоналізму;
6. характер виконуваної діяльності – монотонність діяльності, її висока відповідальність, ризик для здоров'я і життя співробітника, стресогенний характер, емоційна насиченість, тощо – все це фактори, які побічно можуть негативно позначитися на соціально-психологічному кліматі в робочому колективі;
7. організація спільної діяльності – формальна структура групи, спосіб розподілу повноважень, наявність єдиної мети;
8. психологічною сумісність – розуміють здатність до спільної діяльності, в основі якої лежить оптимальне поєднання в колективі особистісних якостей учасників.

Соціально-психологічний клімат в колективі може бути сприятливим, несприятливим або нейтральним [4]. Сприятливий соціально-психологічний клімат характеризують оптимізм, радість спілкування, довіра, почуття захищеності, безпеки і комфорту, та ін. Несприятливий соціально-психологічний клімат характеризують песимізм, дратівливість, нудьга, висока напруженість і конфліктність відносин в групі, невпевненість, боязнь помилитися або справити погане враження, страх покарання, неприйняття, нерозуміння, ворожість, підозрілість, недовіра один до одного, небажання вкладати зусилля в спільний продукт, в розвиток колективу і організації в цілому, незадоволеність.

Найбільш поширеними методами оцінки соціально-психологічного клімату в колективі є:

1. Соціометричний тест Дж. Морено;
2. Методика оцінки психологічної атмосфери в колективі Ф.Фідлера;
3. Визначення індексу групової згуртованості К. Сішора.

Соціометрія – це метод вивчення внутрішньо групових зв'язків та ієрархії. Соціометричні тести дозволяють визначити хто у групі є лідером, а хто «вигнанцем». При проведенні даного дослідження використовують запитання на кшталт «з ким Ви би хотіли разом готувати звіт?», «кого Ви б запросили на день народження?», тощо.

При проведенні дослідження за допомогою методики Ф. Фідлера респонденту пропонується заповнення анкети, яка складається з 10 пар протилежних за значенням прикметників, якими можна охарактеризувати соціально-психологічний клімат в колективі за допомогою 8 бальної шкали. Середнє арифметичне цих значень може становити від 1 – максимально сприятливий соціально-психологічний клімат, до 8 – максимально несприятливий [5].

Визначення індексу групової згуртованості було запропоновано американським психологом Карлом Сішором. За допомогою цього показника можна з'ясувати чи є колектив «одним цілим»[6]. Для цього респонденту пропонується дати відповідь на 5 запитань на кшталт «як Ви оцінюєте свою приналежність до групи?», «які у Вас відносини з керівництвом?», «чи хотіли б Ви перейти у іншу групу?», тощо, кожне з яких має кілька варіантів відповідей, котрі оцінюються по-різному. Вибрати потрібно лише той, котрий на думку респондента найкраще описує ситуацію в його групі.

Список літератури

1. Яланська, СвітланаПавлівна. "Творчакомпетентність менеджера та соціально-психологічнийклімат у колективі." *Науковийвісник PUEТ: EconomicSciences*2.6 (51) (2014).
2. Brown, Steven P., and Thomas W. Leigh. "A new look at psychological climate and its relationship to job involvement, effort, and performance." *Journalofappliedpsychology*81.4 (1996): 358.
3. Жигайло, Н. І. "Роль керівника у формуванні соціально-психологічного клімату в колективі." *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія психологічна* 2 (1) (2012): 374-383.
4. Fiedler, Fred E. "Interpersonal perception and group effectiveness." *Personperceptionandinterpersonalbehavior* (1958): 243-257.
5. Методика оценки психологической атмосферы в коллективе (по А.Ф.Фидлеру) / Фетискин Н.П., Козлов В.В., Мануйлов Г.М. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп. – М., Изд-во Института Психотерапии. 2002. С.190-191.
6. Дослідженнядомінантівсоціально-психологічногоклімату/ Г. В. Назарова, А. Д. Романов // *НауковийвісникХерсонського державного університету. Серія : Економічні науки.* - 2015. - Вип. 14 (1). - С. 79-84.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ЕКОНОМІКА, ОБЛІК, ФІНАНСИ І ПРАВО:
АНАЛІЗ ТЕНДЕНЦІЙ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(7 квітня 2021 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 05.04.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,5

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 11499

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

